

Надежда
Георгиева

Негативно медиумско прикажување на Ромите во Бугарија

Nadezhda
Georgieva

Negative Media Representation of the Roma in Bulgaria

1. Вовед

Неоспорен е фактот дека влијанието на водечките медиуми во сите земји од Централна и Источна Европа е претежно негативно, дека ги засилуваат стереотипите и предрасудите и создаваат основа за етничко непријателство и конфликт. Оттука, сметаме дека е неопходно да се изложат ефектите на таквите медиуми и нивните доминантни прикажувања, напоредно со добрите медиумски практики. Вниманието ќе биде насочено главно кон бугарскиот печат и на тоа како водечките дневни весници ги претставуваат ромските бунтови во Столипиново во 2002 година.

Истражувањето има за цел да ги проучи структурните, дискурзивните и идеолошките услови за негативното медиумско претставување на Ромите. За да се исполни оваа задача, ќе бидат применети неколку аналитички приоди. Прво, неопходно е да се признае придонесот на медиумските културни студии како целина, бидејќи се обидуваат да обезбедат разбирлива и исцрпна слика на повеќекратните влијанија во создавањето на медиумските дискурси. Ова претпоставува проучување на сложените врски меѓу медиумските институции, медиумските текстови, политиката, публиката и социо-културниот контекст

1. Introduction

It has been an undeniable fact that the influence of the mainstream media in all Central and East European countries has been a predominantly negative one, reinforcing stereotypes and prejudice and creating the basis for ethnic hostility and conflict. Therefore, we consider it as necessary to present the effects of such media and their dominant representation alongside good media practices. Attention will be shifted mainly to the Bulgarian press and the representation of the Roma riots in Stolipinovo in 2002 by the mainstream dailies.

The research aims to explore the structural, discursive and ideological conditions for the negative media representation of the Roma. Several analytical approaches will be employed in order to fulfill this task. Firstly, it is necessary to recognise the contribution of media cultural studies as a whole, as it attempts to provide a comprehensive and exhaustive picture of the multiple influences in the creation of media discourses. This presupposes the study of the complex relationship between media institutions, media texts, politics, audiences and the socio-cultural context (Kellner 1995: 37). The analysis of media institutions requires directing the attention to the

(Kellner, 1995:37). Анализата на медиумските институции бара вниманието да го насочиме кон шемите на сопственост и контрола во новите бугарски медиуми, кон законите за медиуми, медиумска етика и кон прашања на медиумските правила и одговорност.

Второ, ќе биде применето критичко читање (van Dijk, 1998) на медиумските текстови со цел да се деконструираат површните значења и да се прифатат основните претпоставки од нивните политички ефекти, кодирани за или декодирани од посебно таргетирана публика. Ќе се расправа за врамувањето¹ на текстовите. Текстовите ќе бидат интерпретирани во однос на нивните меѓусебни врски, контекстот во кој тие се јавуваат, несогласувањата во кои влегуваат и дискурсите од кои се кодирани (McQuail, 2000: 325-327). Откривањето на идеолошка пристрасност и на скриените значења, како и примената на поставените агенди извршена од страна на медиумите, бара понатамошно внимание. Искривувањето на реалноста и медиумската пристрасност се најексплицитни во известувањата за прашања поврзани со расата, етничката припадност, криминалот и насилството (ibid., 322). Мора да се воспостави врската помеѓу краткотрајните медиумски ефекти, како што е врамувањето, и поставување агенда за долготрајните ефекти, како што се колективната реакција, социјална контрола, определбата за реалноста и ефектите врз социјална интеграција (ibid., 425-428).

Кон сите споменати цели ќе се стремиме преку споредување на медиумските содржини на некои од најтиражните весници во Бугарија од доцните 90-ти години и од почетокот на новиот век. Главниот аргумент е дека закрепните реформи на медиумските правила и недостигот од соодветни средства за постигнување одговорност имаа негативен ефект

patterns of ownership and control in the new Bulgarian media, to media legislation, media ethics and questions of media regulation and accountability.

Secondly, critical discourse analysis (van Dijk, 1998) of media texts will be applied with the purpose of deconstructing surface meanings and embracing the underlying assumptions of their political effects, encoding for or decoding by particular targeted audiences. The framing¹¹ of the texts will be discussed. Textual interpretation will be pursued in terms of relationships between texts, the context, within which they occur, the oppositions they enter into and the discourses they are encoded by (McQuail, 2000, 325-327). The detection of ideological bias and the latent meanings, as well as the practice of agenda setting performed by the media need further attention. The distortion of reality and media bias are most explicit in reporting issues related to race, ethnicity, crime and violence (ibid, 322). The link between short-term media effects, such as framing and agenda setting to long-term effects, as collective reaction, social control, reality definition and effects on social integration must be established (ibid, 425-428).

All the aforementioned objectives will be pursued by means of comparing the media content of some of the highest circulation newspapers in Bulgaria in the late 1990s and the beginning of the new century. The main argument is that the botched reform in media regulation and the lack of appropriate means for accountability have exerted a negative effect on journalistic ethics. Market ac-

врз новинарската етика. Пазарната оправданост и потрошувачката се сметаат за најсилни фактори за постоечкиот степен на пристрасност и стереотипизирање. Убедливоста на медиумските дискурси за Ромите е наметната од искористувањето на механизмите на општественото познание, кои целат кон особени очекувања, норми и вредности на публиката и ги врамуваат Ромите како крајно Другиот, како жртвено јагне неправедно стигматизирано како паразит и нарушувач на мирот во контекст на политичката и економска нестабилност. Особено медиумите и печатот постојано се обидуваа да ги исклучат Ромите од јавниот дискурс со тоа што преку јазикот и двосмисленото претставување наметнуваа класификувачки нормативен ред врз реалноста. Ова доведе кон пристрасна, искривена слика која, во услови на општествени конфликти, беше засилена и со која лесно се манипулираше.

2. Сопственост, регулатива и контрола на медиуми

Може да се смета дека структурната организација на масовните медиуми, постојните шеми на сопственост и контрола ја условуваат интеракцијата помеѓу политичките, економските и медиумските елити и така влијаат врз конструирањето на медиумските дискурси изразени во различни облици на медиумско врамување, предизвикувајќи разновидни ефекти и реакции. И покрај фактот што бугарските медиуми надминаа голем дел од негативното наследство на тоталитарното новинарство, новата слика за медиумите изобилува со аргументи дека тоа и понатаму зависи од државните, политичките или економските сили.

На исклучителната политичка зависност на медиумите беше посочено во неколку државни извештаи

countability and consumption are seen as the strongest determinants for the existing degree of bias and stereotyping. The persuasiveness of media discourses on Roma is dictated by the exploitation of mechanisms of social cognition, of targeting particular expectations, norms and values in audiences, and framing the Roma as the ultimate “Other,” a scapegoat stigmatised as a parasite and peace-violator in a context of political and economic instability. The media and the press, in particular, have continuously attempted to exclude the Roma from public discourse by imposing a classifying normative order on reality through language and ambivalent representation. This has led to a biased, distorted image, easily manipulated and reinforced in the conditions of social conflict.

2. Media Ownership, Regulation and Control

The structural organisation of the mass media, the existing patterns of ownership and control, can be considered as preconditioning the interaction between political, economic and media elites, thus, influencing the construction of media discourses expressed in different forms of media framing, causing a variety of effects and responses. Despite the fact that the Bulgarian media have overcome many of the negative legacies of the totalitarian press, the new media picture is replete with arguments of the continued dependence on state, political or economic powers.

The extreme political dependency of the media has been pointed out in several country reports (*Kapital*, #13 April,

(*Капитал*, бр.13 април, 2002; *Капитал*, бр.10 март, 2002). Тие ја истакнаа испреплетеноста на политички притисок, економските проблеми и хаотичното законодавство во сите земји на Југоисточна Европа (Brunnbauer and Grandits, 1999). Последица на ова се очигледните облици на цензура и неволноста да се критикуваат владините политики (ibid.). Изнесено е мислењето дека еден од инструментите што му наметнуваат строги прописи на медиумското известување е Националниот комитет за радио и телевизија (НКРТ) (*Капитал*, бр.10, март 2002). Иако печатот веќе се смета за политички независен,² тоа не го исклучува политичкиот конформизам на новинарите со одредени уредувачки политики (ibid.).

Итната медиумска реформа на работата на НКРТ и притисокот за дополнување на Законот за медиуми се меѓу првите чекори што ги презема владејачкото Национално движење на Симеон II (НДСВ) за да завладее со државните медиуми (Попова, *Капитал*, бр. 39, септ. 2001; *Капитал*, бр. 05, фев. 2002). Се смета дека наследникот на НКРТ - Советот за електронски медиуми (СЕМ), врши директна контрола, наместо да биде надзорно тело (ibid.). Од друга страна, пак, не се смета дека работи ефикасно за разрешување на проблемите на политичка контрола и цензура (ibid.).

Изгледа дека, со поддршка на легислативни средства, политичките интереси се спојуваат со економските, особено во случаите на поставување раководен персонал и тела за надзор на медиумите (Попова, *Капитал*, бр. 10, март, 2002). Така, на пример, промените во легислативата за медиуми беа бавни и придружени со голем број скандали, поврзани со процедурите за избор на членови на НКРТ, СЕМ, Бугарската национална телевизија (БНТ) и Бугарското на-

2002; *Kapital*, #10 March, 2002). They emphasise the combination of political pressure, economic problems and chaotic legislation in all Southeastern European countries (Brunnbauer and Grandits, 1999). This results in overt forms of censorship and reluctance to criticise governmental policies (ibid.). One of the instruments for imposing strict regulation on media performance is stated to be the National Committee on Radio and Television (NCRT) (*Kapital*, #10, March 2002). Although the press is already assumed to be politically independent,² this does not preclude the political conformity of journalists to a particular editorial policy (ibid.).

The hasty media reform in the work of the NCRT and the pressure for amendments to the Media Law are seen as some of the first steps undertaken by the ruling National Movement Simeon II (NDSV) for conquering the state media (Popova, *Kapital*, #39, Sept. 2001; *Kapital*, #05, Feb. 2002). The successor of the NCRT, the Council for Electronic Media (CEM), instead of being a supervisory body is seen as exerting direct control (ibid.). On the other hand, its work is not found to be efficient in solving the problem of political control and censorship (ibid.).

Political interests seem to merge together with economic, supported by legislative means especially in the case of appointing managerial staff and media supervisory bodies (Popova, *Kapital*, #10, March, 2002). Thus, for example, changes in media legislation have been slow and accompanied by a number of scandals, related to the procedures of electing members of the NCRT, CEM, the BNT and the Bulgarian National Radio (BNR), and to the legitimacy of their work (*Kapital*, #42, Oct. 2001; #43,

ционално радио (БНР) и со легитимноста на нивната работа (*Капитал*, бр. 42, окт. 2001; бр. 43, окт. 2001; *Дневник*, фев.11, 19, 20, 21, 2002). Во овој контекст, Валериј Најденов смета дека наводниот голем успех на „новиот“³⁶ печат во стекнување политичка независност не постои, туку дека печатот останува скриено политички под превезот на приватната сопственост на медиумите (*Капитал*, бр. 06, феб. 2002).

Честопати се тврди дека легислативните мерки или, едноставно, недоволната примена на мерките пропишани од законодавните органи го попречуваат функционирањето на медиумите. Еден пример е проблемот на моделот на јавен сервис во Бугарската национална телевизија, којшто веќе неколку години е во ќорсокак. Ова значи дека не била обезбедена специјална легислативна заштита која би се спротиставила на секаква државна или владина интервенција. Следните мерки во овој правец би се однесувале на заштита од олигархиски и монополски пазарни структури. Одолговлекуваната и неефикасна работа на Комисијата за монополи во контекст на целосно отсуство на воспоставена регулатива за монополи, овозможи појавување на неколку монополи на медиумскиот пазар. Одреден напредок во моделот на јавниот сервис е постигнат само во претставувањата за прашања за етничките малцинства и во емитувањето на 10 минутните дневни вести на турски јазик на БНТ.⁴ Сепак, БНТ сè уште се смета за зависна, бидејќи е директно финансирана од државата.

И покрај постојаните барања за дополнување на постоечкиот Закон за медиуми, изготвен во 1997 год., тој води грижа за неколку важни прашања кои се однесуваат на етничките малцинства: еднаквата заштита на културата и интересите на сите бугарски државјани, без дискриминација врз етничка основа

Ок. 2001; *Dnevnik*, Feb.11, 19, 20, 21, 2002). In this context, the assumed great successes of the ‘new’³ press of gaining political independence is seen by Valery Naidenov as non existing but remaining covertly political in the guise of private media ownership (*Kapital*, #06, Feb. 2002).

The functioning of the media has often been claimed to have been obstructed by legislative measures or by the mere lack of implementation of the measures posed by legislation. One example is the problem of the public service model in the Bulgarian National Television (BNT), which has been in a cul-de-sac for several years now. This means that special legislative safeguards have not been provided to oppose any state or governmental interference. Further measures in this direction also concern the protection against oligopolistic and monopolistic market structures. The delayed and inefficient work of the Monopolies Commission in the context of a complete absence of established monopolistic regulation, has allowed for the establishing of several monopolistic cases on the media market. Certain progress in the public service model has been achieved only in the representation of ethnic minority issues and the broadcasting of the ten-minute daily news in Turkish language on the BNT.⁴ Still, the BNT is seen as dependent, since it is directly funded by the state.

Despite the constant demands for amendments to the existing Media Law drafted in 1997, it provides for several important issues concerning ethnic minorities: the equal protection of the culture and interests of all Bulgarian citizens, without discrimination on the basis of ethnicity (Art. 6(3)), the provision for the culture and language

(чл. 6(3)), мерките на БНТ и БНР (чл. 7(2)) за културата и јазикот на бугарските етнички малцинства, мерката против нетолеранција (чл. 10(5)) и против поттикнување национална, политичка, етничка, религиска и расна нетолеранција во програмските содржини (чл. 17, (2)) (*Службен весник*, бр.138, ноем. 24, 1998: 1-16). Ке бидат осмислени и специјални програми на јазиците на малцинствата за бугарските граѓани чиј мајчин јазик не е бугарскиот (Art. 12 (2)). Сепак, ваквите одредби се однесуваат само за БНТ и БНР, не и наводно независните медиумските куќи.

Регулирањето на печатот беше предмет на интересирање. И покрај неколкуте предлози да се драфтува предлог Закон за печат во раните 90-ти (Rangelov in *Bulgarian Media Knowledge*, 1996: 193),⁵ неодамнешните случувања во дебатите на новинарите одведа речиси до консензус дека саморегулирањето е единствената посакувана и ефикасна форма на доброволно наметната контрола (Лозанов и Бехар на веб страницата на Бугарската медиумска коалиција (<http://bmc.bulmedia.com>), Сесија 3: 1-15; Наиденов, *Култура*, бр. 07, фев. 2002). Бугарската медиумска коалиција (БМК) исто така неодамна објави декларација во која ја изнесува својата решеност да се спротистави на секаква владина или политичка интервенција во облик на Закон за печат (*Sega*, јули 29, 2002). Авторегулирањето претпоставува независност на печатот од каква било владина, политичка или законска форма на контрола и зацврстување на облиците на професионална и јавна одговорност. Сепак, ефикасното функционирање на неодамна усвоениот Новинарски кодекс за работа што ќе ги регулира активностите на новинарите, сè уште останува само нејасна идеја која не обезбедува прецизно разбирање на принципите на новинарската етика, ниту не-статутарни советодавни тела пред кои

of Bulgarian ethnic minorities by the BNT and the BNR (Art. 7(2)), provisions against intolerance (Art. 10(5)) in programme content and against inducing national, political, ethnic, religious and racial intolerance (Art. 17, (2)) (*Official Gazette*, #138, Nov. 24, 1998: 1-16). Special programmes in minority languages are also to be designed for Bulgarian citizens, whose mother tongue is not Bulgarian (Art. 12 (2)). Such regulations, however, concern only the BNT and the BNR, and not the assumed self-regulating press.

Press regulation has been a point of concern. Despite several proposals to draft a Press Law in the early 90s (Rangelov in *Bulgarian Media Knowledge*, 1996:193),⁵ recent developments in the press debate have led almost to a mutual consensus that self-regulation is the only desirable and efficient form of voluntarily imposed control (Lozanov and Behar in BMC Website (<http://bmc.bulmedia.com>), Session 3, 1-15; Naidenov, *Kultura*, #07, Feb. 2002). The Bulgarian Media Coalition (BMC) has also recently issued a declaration in which it stated its determination to oppose any governmental or political intervention in the form of a Press Law (*Sega*, July 29, 2002). Self-regulation presupposes the independence of the press from any governmental, political or legislative form of control and strengthening forms of professional and public accountability. Nevertheless, the efficient functioning of the recently adopted Journalistic Code of Practice to regulate press activities still remains only a vague idea with no precise understanding of the principles of media ethics and non-statutory advisory bodies it should be accountable to. The long absence of established professional rules of media ethics can be ascribed to different reasons. On the one hand, journalists had been seen as too passive and slow in taking the issue in their hands (Lozanov, *ibid.*, Session 3:7). On the other,

новинарите ќе бидат одговорни. Долгото отсуство од востановени професионални правила на медиумска етика може да има повеќе причини. Од една страна, новинарите се сметаат за премногу пасивни и бавни во преземањето на работите во свои раце (Лозанов, *ibid.*, сесија 3:7). Од друга страна, депрофесионализацијата на новинарите и недостигот од соодветна новинарска обука можат да се сметаат за веродостојни причини (Б. Борисов, *ibid.*, сесија 3: 24).

Слободата на медиумите и одговорноста се централни проблеми, особено во услови на политички, економски, законски и уреднички притисок (Лозанов, *ibid.*, сесија 3:1). Така, на пример, сè до неодамна медиумската легислатива обезбедуваше прекумерни мерки во случаи на клевета, како што е затвор до 3 години. Ранливоста на истражувачките новинари пред криминалните групи, во овој случај, поттикна масовна кампања за дополнување на неколку членови на Криминалниот кодекс и за усвојување на добро дефинираниот Кодекс за работа на новинарите. Како и да е, последните значајни промени се случиле дури пред 4 години, кога случаите на клевета предизвикаа голем интерес на национално и на меѓународно ниво. Единствената промена досега е заменувањето на затворската казна со огромни парични казни за новинарите.

И покрај тоа што Унијата на бугарски новинари прифати одредени Правила на новинарската етика, некои проблематични области се однесуваат на фактот дека за разлика од други новинарски кодекси, каков што е оној на Комисијата за поплаки на британските новинари (PCC) (на веб страницата на БМЦ), бугарските новинари ја снесат целата одговорност за своите постапки. Се тврдеше дека е неопходно да се прифати правилото за уредничка и институцио-

the increasing lack of professionalism within the realm of journalism and the lack of appropriate journalistic training can be seen as a plausible reason (B. Borisov, *ibid.*, Session 3, 24).

Media freedom and responsibility are central problems, especially in conditions of political, economic, legislative and editorial pressure (Lozanov, *ibid.*, Session 3, 1). Thus, for example, media legislation until recently provided for excessive measures in cases of libel and defamation, such as imprisonment for up to three years. The vulnerability of investigative journalists to criminal groupings, in this case, provoked a massive campaign for amending several articles of the Criminal Code and for the adoption of a well-defined Code of Practice for journalists. However, no significant changes have occurred for more than four years now, when libel cases provoked serious concerns on national and international levels. The only change so far has been the replacement of the prison sentence with excessive fines for journalists.

Despite the adoption of certain Rules of Journalistic Ethics by the Union of Bulgarian Journalists, some problematic areas concern the fact that unlike other journalistic codes, such as that of the British Press Complaints Commission (PCC) (on the BMC Website), Bulgarian journalists bear the whole responsibility for their actions. It has been argued that it is necessary to accept the rule of editorial and institutional responsibility rather than personal, as the individual journalist can hardly be held

нална одговорност, наместо за лична одговорност, бидејќи тешко дека поединечниот новинар/ка може да се смета за одговорен за генералната политика што ја спроведува институцијата (Унија на бугарските новинари, *Правила на новинарската етика*, март, 1994, веб страницата на БМК).

Друг проблем е неопходноста експлицитно да се формулира дека споменувањето на расата, етничката припадност, возраста и полот на една личност е оправдано единствено кога таквите информации се строго релевантни (како што е специфицирано во Британскиот кодекс на однесување на интернет страницата на BMC). Општо земено, новинарите гледале на усвојувањето на Етичкиот кодекс, регулиран со Законот за медиуми (1998, Чл. 49), како на тоталитарна мерка (Чолаков на веб страницата на БМК, сесија 2: 7). Од друга страна, било признаено дека некои политички и медиумски елити уживаат привилегија на поголем пристап до масовните медиуми (ibid.).

Некои експерти за медиуми, прашањето за медиумската етика го сметаат за централен, но сè уште нерешен проблем (Табакова; Лозанов на веб страницата на БМК, сесија 3). Тие, исто така, истакнуваат дека бугарските мас-медиуми не придонесуваат за процесот на либерализација во општеството. Георги Лозанов, поранешен член на Националниот комитет за радио и телевизација (НКРТ), ситуацијата во бугарските мас-медиуми ја опишува како „цедење“ на моќта на медиумите од други форми на моќ, како што се економската, политичката и законодавната (ibid.). Од друга страна, дури и моќта на медиумите не се смета за толку претерана, на масовните медиуми сè уште се гледа како на најважни алатки за создавање и материјализирање на нова општествена

liable for the overall policy pursued by the institution (Union of Bulgarian Journalists, Rules of Journalistic Ethics, March, 1994 in BMC Website).

Another problem is the necessity to state explicitly that the mentioning of a person's race, ethnicity, age and gender is justified only when such information is strictly relevant (as specified in the British Code of Conduct in the BMC Website). The adoption of a Code of Ethics, regulated by the Media Law (1998, Art. 49) has generally been seen as a totalitarian measure by journalists (Cholakov in BMC Website, Session 2, 7). On the other hand, it has been acknowledged that certain political and media elites enjoy the privilege of having better accessibility to the mass media (ibid.).

Some media experts consider the question of media ethics as a central but still unresolved problem (Tabakova; Lozanov in BMC Website, Session 3). They also point out that the Bulgarian mass media does not contribute to the process of liberalisation in society. Georgy Lozanov, former member of the National Committee for Radio and Television (NCRT), defines the situation in the Bulgarian mass media as a process of “draining” media power by other forms of power, such as the economic, the political and the legislative (ibid.). On the other hand, even if the power of the media is considered not that excessive, mass media are still viewed as the most important tools for producing and materialising a new social reality, characterised by the dominance of quasi-mafiotic structures (ibid., Session 3, 2-3).

реалност, која се одликува со доминацијата на квази-мафијашките структури (ibid., сесија 3: 2-3).

Сите економски и законски бариери можат да се сметаат за одговорни за недостигот на соодветно професионално однесување и за опаѓањето на медиумските вредности и етиката во современите бугарски медиуми (Stamov in *Bulgarian Media Knowledge*, 1996: 159).

Либерализацијата на медиумскиот пазар доведе до друг феномен типичен за 90-те - влегувањето на странскиот капитал и концентрирање на сопственоста на медиумите (Спасов, во Лозанов и др. 2000: 103; Филева, 1999: 38). Најочигледен пример е германскиот конзорциум *Westdeutsche Allgemeine Zeitung* (WAZ), кој ги купи најтиражните весници во Бугарија: *Труд* и *24 Часа* и така воспостави монополска позиција на бугарскиот пазар на весници, искористувајќи ги непрецизните закони за монопол. Конзорциумот привлече околу една третина од читателската публика на целиот бугарски печат и управува со 38,5% од рекламниот пазар (*Капитал*, бр. 24, април, 2002). Умешните пазарни и законски маневри на конзорциумот предизвикаа постojани законски процеси против WAZ, кои започнаа уште во 1996 год. Во 1996 год. весниците на WAZ водea медиумска војна против остатокот на печатот намалувајќи ги цените. Џон Дауни (John Downey) (in Thussu ed., 1998: 56) стратегијата на WAZ ја толкува како пример на западна колонизација на печатот во Бугарија, слично на другите земји, како што се Унгарија и Чешка. Економската доминација на печатот на WAZ, понатаму ја расплекува Алфандари како добро прикриена политичка манипулација чија цел е промената на нивната уредувачка политика преку симулирање на банкрот и наоѓање нови сопственици.

All economic and legislative barriers could be held as accountable for the lack of adequate professional behaviour and the decline of media values and ethics in contemporary Bulgarian media (Stamov in *Bulgarian Media Knowledge*, 1996, 159).

The liberalisation of the press market has led to another typical phenomenon of the 90s – the advent of foreign capital and the concentration of media ownership (Spasov, in Lozanov et al. 2000:103; Fileva, 1999:38). The most conspicuous example is the German consortium *Westdeutsche Allgemeine Zeitung* (WAZ), which bought the highest circulation Bulgarian newspapers: *Trud* (*Labour*) and *24 Chasa* (*24 Hours*), and by such means established a monopolistic position within the Bulgarian newspaper market by taking favour of the imprecise monopolies legislation. It attracted about one-third of the readership of the whole Bulgarian press and commands 38.5% of the advertising market (*Kapital*, #24, April, 2002). The skilful market and legislative manoeuvres of the consortium have provoked continuous legal procedures against WAZ, starting as early as 1996. In 1996 WAZ newspapers waged a media war against the rest of the press by lowering their prices. John Downey (in Thussu ed., 1998, 56) interprets the strategy of WAZ as an example of Western colonisation of the press in Bulgaria, similar to other countries, such as Hungary and the Czech Republic. The economic dominance of WAZ press is further unravelled by Alfandari (2000, 143) as a well-disguised political manipulation with the purpose of changing their editorial policy by simulating bankruptcy and finding new owners. For him (ibid, 144), this meant a continuation of the previous state monopoly on the

За него (ibid., 144) ова претставуваше продолжување на претходниот државен монопол на новинарскиот пазар, во кој WAZ играше само улога на медиумски „посредник“. По создавањето на новите приватни медиуми, WAZ се смета за втор „инструмент на оние кои имаат моќ дискретно да владеат со јавниот простор со помош на печатот“ (ibid.). Како последица од оваа стимулативна приватизација, државниот монопол прикриено се воспостави во сите медиумски сектори: националниот и регионалниот, државниот и приватниот, секторот на електронските медиуми и на печатот (ibid., 144-145). За Алфандари, ова е главната причина за отсуството на јавен медиумски сервис и на општествено одговорни новинари (ibid., 145). Двата весници на WAZ, *Труд* и *24 Часа*, за авторот (ibid., 142) се двете најмоќни медиумски алатки за воспоставување монополски статус во јавната сфера и за насочување на јавното мислење и на реакциите на луѓето преку создавање масовна психоза и прераспределување на политичкиот, медиумскиот и економскиот простор (ibid.).

Да сумираме: и покрај усвоените мерки, постојните проблеми во медиумите во однос на почитувањето на медиумската етика и однесувањето на новинарите се сè уште проблематични. Постои недоволна чувствителност на публиката за поединечните случаи на дискриминација, клеветата и стереотипизирање во медиумите. Уште повеќе, медиумите ретко се сметаат за одговорни за ваквите прекршоци. Нивниот нерешен статус помеѓу државни и јавни медиумски сервиси, несигурноста на слободниот пазар и лошата легислатива се некои од причините за одолговлекување со реформата на медиумите и за продолжената практика на новинарски пречекорувања. Дури неодамна усвоениот Закон против дискриминација дава малку надеж за унапредување и контролирање на медиум-

press market, in which WAZ played only the role of a media “intermediary”. After the creation of the new private press, WAZ is seen as the second “instrument of those in power to discreetly rule over the public space with the help of the press” (ibid.). As an effect of this simulative privatisation, state monopoly is established covertly in all media sectors: the national and the regional, the state and the private, the electronic media and the press (ibid., 144-145). This is the main reason for Alfordari for the absence of public service media and socially responsible journalists (ibid., 145). The two WAZ newspapers, *Trud* and *24 Chasa*, are for the author (ibid., 142), the most powerful media tools for establishing a monopoly status in the public sphere and directing public opinion and people’s reactions by creating mass psychosis and redistributing political, media and economic space (ibid.).

To summarise, despite the adopted measures, the existing problems in the media concerning the observation of media ethics and journalistic behaviour are still problematic. There is lack of sensitisation of audiences to particular cases of discrimination, labeling or stereotyping in the media. Furthermore, the media are hardly held accountable for their misdemeanors in this respect. Their undecided status between state and public service media, the precariousness of the free market and poor legislation are some of the reasons for the delay in media reform and the continued practice of journalistic excesses. Only the recently adopted Anti-discrimination legislation gives certain hope for improving and controlling media discourses concerning the Roma. Overall, the problems in the Bulgarian media are related to political

ските дискурси кои се однесуваат на Ромите. Сè на сè, проблемите во бугарските медиуми се поврзани со политичкиот притисок, со пазарот, со хаотичните закони за медиуми, како што е случај и во повеќето Источноевропски земји (Braunbauer, Grandits, 1999).

3. Политиките на медиумско претставување

Структурните форми на сопственост и контрола на медиумите и вредностите на професионалната новинарска етика на симболичко ниво директно се изразуваат во медиумското врамување на вестите. Медиумите имаат моќ да креираат митологизирани информации, со дискурзивни средства заматувајќи ја дистинкцијата помеѓу илузијата и реалноста и предизвикувајќи бројни толкувања и субјективни позиции (Мичева, *Култура*, #30, авг. 4, 2002). Тие често покажуваат претерана слика на реалноста „фиксирајќи се на трауматичните места и преувеличувајќи ги“ (ibid.). Сличните толкувања се фокусираат не на комуникативната и информативната функција на медиумите, туку поскоро на ритуалната функција што тие ја вршат, создавајќи особен светоглед и актерски улоги (Кари, 1989 во М. Василева, 2000: 8).

Анализата на медиумските текстови го насочува вниманието и на природата на текстовите и на начините на кои јавноста ги интерпретира, како и на посебните психолошки механизми кои ја претпоставуваат нивната потрошувачка. Современата теорија за медиумите ја нагласува дијалогската природа на врската помеѓу текстовите и публиките (Tester, 1994: 58) и повеќезначноста што го создаваат. За Фиске (Fiske) (1987: 14 во Tester, 1994: 68), еден медиумски текст

pressure, the market and chaotic media legislation as in most of the Eastern European countries (Braunbauer, Grandits, 1999).

3. The Politics of Media Representation

The structural forms of media ownership and control and the values of professional journalistic ethics find a direct expression at the symbolic level in the media framing of news. It is within the power of the media to create mythologised information, blurring the distinction between illusion and reality and provoking numerous interpretations and subject positions by discursive means (Micheva, *Kultura*, #30, Aug. 4, 2002). They often present an exaggerated picture of reality “fixing on and magnifying traumatic spots” (ibid.). Similar interpretations focus not on the communicational and informational function of the media, but rather on the ritualistic function they perform, creating a particular worldview and actor positions (Carey, 1989 in M. Vassileva, 2000, 8).

The analysis of media texts directs the attention to both the nature of texts and the modes of interpretation by audiences, as well as to the particular psychological mechanisms that presuppose their consumption. Contemporary media theory emphasises the dialogic nature of the relationship between texts and audiences (Tester, 1994, 58) and the polysemy of meanings they create. For Fiske, (1987: 14 in Tester, 1994, 68), a media text is “a site of struggle for meaning that reproduces the conflicts

е „место на борба за значење кое го репродуцира конфликтот на интереси помеѓу производителите и конзументите, што се создава во самиот процес на читање или толкување“ (ibid.). Стјуарт Хол (Stuart Hall) (во Stevenson, 1995: 35) тврди дека масовните медиуми ја претставуваат главната идеолошка институција во современото општество, обезбедувајќи симболична област за создавање на доминантниот консензус. Според Хол (во Morris and Thornton eds., 1996: 57-61), декодирањето на значењата на медиумските текстови зависи од врската помеѓу институциите, техничката опрема и професионалните кодекси и процедурите. Нивното толкување може да се согласува со имплицитното хегемонистичко значење, да му противречи или да создава договорно толкување.

Расистичките дискурси се идеолошки, доминантни дискурси кои при наметнувањето на претпочитаното значење за публиката во водечките медиуми се потпираат на разновидни стратегии. Новиот вид расизам често не е експлицитен, туку по својата природа е суптилен, симболичен и скриен (van Dijk in Cottle, ed., 2000: 34). Тој се потпира на оддалеченоста и на недостигот од информации за посочениот етнички или расен субјект. Расистичките медиумски дискурси се особено моќни во случаи кога не постојат алтернативни извори на информирање или непосредно искуство на читателите со малцинствата (ibid., 36). Поларизацијата на дискурсот на *Hue* и *Tue* и нагласувањето на различноста може да се набљудува и како дел од процесот на конструирање на идентитетот.⁶ Уште повеќе, во контекст на слабо и немоќно малцинство со ограничен пристап до медиумите, дикурзивната и когнитивна хегемонија на расистичкиот говор е речиси целосна и достигнува ниво на консензус (ibid., 37). Фактите во новинарските текстови се добро структурирани во одделни

of interests between producers and consumers, which is created in the very process of reading or interpretation” (ibid.). Stuart Hall (in Stevenson, 1995, 35) contends that the mass media represent the main ideological institution in contemporary society, providing a symbolic realm for creating the dominant consensus. The encoding of meanings of media texts, according to Hall (in Morris and Thornton eds., 1996, 57-61), depends on the relation between institutions, technical equipment and professional codes and procedures. Their interpretation can be in accordance with the implied hegemonic meaning, opposing it, or creating a negotiated interpretation.

Racist discourses are ideological, dominant discourses, which rely on a variety of strategies for imposing a preferred meaning on audiences in the mainstream media. The new type of racism is often not explicit but subtle, symbolic and covert in nature (van Dijk in Cottle, ed., 2000, 34). It relies on enstrangement and the lack of information about the targeted ethnic or racial subject. Racist media discourses are especially powerful in cases where there are no alternative sources of information or a more close experience of the readers with minorities (ibid, 36). The polarisation of *Us* and *Them* discourses and the emphasis on difference can be further seen as a part of an identity construction process.⁶ In addition, in a context of a weak and powerless minority, with restricted media access, the discursive and cognitive hegemony of racist discourses is almost complete and reaches a level of consensus (ibid: 37). Facts in news discourses are well-structured in particular topics and rely on different strategies and stylistic rhetorical devices. Topicalisation is selective and biased in racist texts. They rest on a number of authorities to confirm the veracity of the

теми и се потпираат на различни стратегии и стилски реторички средства. Во расистичките текстови тематизирањето е селективно и пристрасно. За потврда на вистинитоста на понудената информација, тие се потпираат на голем број авторитети. Негативно претставување и кодификацијата на особени зборови или речничка селекција, како воениот речник, се средства за воспоставување на одредени локални значења (ibid., 39), со цел да се создаде посакувано прикажување. Други значајни средства за дешифрирање на идеолошките импликации на еден расистички текст се самата структура на текстот, неговата кохерентност, функционалните врски, улогите кои им се доделени на учесниците и контрастите на генерализациите (ibid., 40). Анализите на дискурсот понатаму го претпоставуваат разгледувањето на графичката поставеност, стилистичките елементи, синтаксата и реторичките фигури и стратегиите на артикулација (van Dijk, 1993:12).

Расните и етнички стереотипи, како дел од расистичкиот дискурс, функционираат во хегемонистички поредок, конструирајќи различни позиции на субјектот, на зависност или отпор (Bhabha, 1994:66). Тие се потпираат на „постојаноста“, на лесното размножување и идеолошкото конструирање на другоста, овозможувајќи вистинитост и веројатна вистина (ibid.). Питер Бергер (Peter Berger) и Томас Лукман (Thomas Luckmann) (1967 во Dyer: 246), сметаат дека особеното уредување на реалноста е управувано од моќта, со оглед на тоа дека окупирачките, доминирачки општествени позиции имаат повеќе средства да наметнат особен поглед на реалноста, која е упростена и лесно сфатлива и разбирлива форма на претставување (ibid., 246-247). Општествената функција на стереотипите е определена како „покус пат“ за упростување на реалноста. Моќта на стерео-

proffered information. Negative presentation and the codification of particular words or lexical selection, such as war register, are means for establishing certain local meanings (ibid, 39), with the purpose of creating a desired representation. Other important means of decoding the ideological implications of a racist text is the very construction of the text, its coherence, the functional relations, the roles assigned to participants, and the contrasts or generalisations (ibid, 40). Discourse analysis further presupposes the consideration of graphic layout, the stylistic devices, the syntax and the rhetorical figures and strategies of articulation (van Dijk, 1993, 12).

Racial and ethnic stereotypes, as part of racist discourses, function in a hegemonic order by constructing different subject positions of dependence or resistance (Bhabha, 1994, 66). They rely on the ‘fixity’, easy proliferation and the ideological construction of otherness, providing veracity and probabilistic truth (ibid.). The particular ordering of reality by stereotypes is also seen as power-ridden by Peter Berger and Thomas Luckmann (1967 in Dyer, 1996, 246), since those occupying dominant social positions have more resources to impose a particular vision of reality, which is a simplified form of representation, easy to grasp and comprehend (ibid., 246-247). The social function of stereotypes is defined as a ‘short cut’ simplification of reality. The power of stereotypes operating in a hegemonic order lies in their capacity to provide consensus about certain values and social groups (ibid., 248). Besides, invoking such a de-

типите кои постојат во хегемонистичкото уредување, лежи во нивниот капацитет да овозможат консензус за одредени вредности и општествени групи (ibid., 248). Покрај тоа што стереотипите повикуваат на таков степен на согласување, една од нивните најважни функции е да ги одредат општествените граници, инсистирајќи на нивната строгост, особено таму каде што ни една не е видлива (ibid., 250). Даер (Dyer) ја нагласува улогата на стереотипите во толкувањето на она што е невидливо и јасно видливо (ibid., 250) како средства за подигање на свесноста за опасноста што демнее, која е создадена од Другиот, со цел да се пречекори стабилниот поредок на Себе/Истиот. Строгоста на стереотипот го открива степенот на закана што тој ја претставува за дадена перцепција на доминантниот општествен поредок (ibid.). Затоа, амбивалентноста може да биде согледана како најопасна за строго зацртаните категории кои преовладуваат во општеството.

Стигматизацијата и стереотипизирањето на Циганите не е неодамнешна појава. Летописите од 15 век (Liegeois, 1994: 134-135) ги опишуваат новонаселените Цигани како „најдолни дивјаци“, валкани, мрзливи и сурови. Колективните форми на оцрнување ги означуваат нив како крадци, измамници и кавгачии, што се рефлектираше исто така и на употребата на pejоративни ознаки за Циганите во различни јазици (ibid., 203). Напротив ова, постои еднакво штетна слика, за романтичните Цигани кои се страсни, уметници, креативни, убави, водат безгрижен живот, но само како дел од митскиот свет на уметноста и фолклорот (ibid., 205). Современите филмови и приказни во голем степен придонесуваат во одржувањето и зголемувањето на ваквата слика. Стереотипизацијата, амбивалентноста и ограниченоста, исто така, можат да бидат конструирани со политички и законски средства.

gree of agreement, one of the most important functions of stereotypes is to define social boundaries, insisting on their rigidity, especially where none can be observed (ibid., 250). Dyer emphasises the role of stereotypes in rendering what is invisible and fluid visible (ibid., 250) as a means of awareness-raising of the lurking dangers, created by the Other, intending to transgress the stable order of the Self/Same. The rigidity of a stereotype is revealing of the extent of threat it presents to a given perception of the dominant social order (ibid.). Therefore, ambivalence could be seen as most dangerous to the strictly delineated categories prevalent in a society.

The stigmatisation and negative stereotyping of Gypsies are not recent phenomena. Chronicles dating back to the early 15th century (Liegeois, 1994, 134-135) described the newly settled Gypsies as the “most ignoble savages,” dirty, lazy and brutish. Collective forms of denigration defined them as pilferers, swindlers and wranglers, which was reflected also in the pejorative designations for Gypsies in different languages (ibid., 203). A contrary, though an equally harmful image is that of the romantic Gypsy, passionate, artistic, creative, beautiful, leading a care-free existence, but only as a part of a mythic world of art and folklore (ibid., 205). Contemporary film and fiction contribute to a great degree in the sustaining and proliferating of this image. Stereotyping, ambivalence and liminality can also be constructed by political and legal means.

Етничките категории и особено состојбата на Ромите во бугарското општество, можат да бидат сфатени во таква светлина. Од друга страна пак, етничките разлики кои се забележливи во изгледот, начинот на живеење и јазикот на Ромите се доволни претпоставки за нивно идентификување како туѓ елемент на општеството. Сепак, постојаните практики на државата за хомогенизација, не го дозволуваат нивниот статус на национално малцинство и од комунистичката влада, која беше на власт до 1989 год. и од владата од посткомунистичкиот период, кога и покрај ратификацијата на Рамковната конвенција на националните малцинства во 1999 год., Парламентот додаде декларација за заштита од напади на територијалниот интегритет на Бугарија (Малцинствата во Југоисточна Европа, Ромите од Бугарија, авг. 2000). Постоеното на етнички малцинства е исто така негирано, само е заменето со ознаката „бугарски државјани чиј мајчин јазик не е бугарскиот“ (ВНС, 1999, *ibid.*). Ромите, немајќи своја држава која би ги подржала нивните интереси, беа првите кои не влегоа во категоријата етнички малцинства. Од друга страна пак, на нив се гледаше како на субјект на интеграција, во согласност со новите идеологии. Симулираните политики на интеграција, исто така, повеќе овозможија некадарно и негативно нагласување на етничките разлики, отколку подобрување на условите на Ромите. Ромите во Бугарија се поврзуваат културолошки со ориенталните, турските или азиските традиции, додека во исто време се праваат асоцијации со западниот поредок од страна на наметнатата идеологија на мултикултурализам и етничка фаворизација, така дискриминирајќи ги наспроти осиромашените бугарски граѓани во целина. Разликите меѓу Ромите и не-Ромите, дополнително беа продлабочени од влошувањето на социјалните услови. Така, комбинацијата од законски, политички

Ethnic categories and the position occupied by the Roma in Bulgarian society, in particular, could be perceived in such a light. On the other hand, ethnic difference observable in the appearance, way of life and language of the Roma are sufficient prerequisites for identifying them as an alien element in society. Nevertheless, persistent homogenising state practices have denied their status of a national minority, both before 1989 by the communist government and in the post-communist period, when despite ratifying the Framework Convention on National Minorities in 1999, Parliament attached a declaration to safeguard against harming the territorial integrity of Bulgaria (*Minorities in Southeastern Europe, Roma of Bulgaria*, Aug. 2000). The existence of ethnic minorities is also denied in the Constitution of Republic Bulgaria, only to be replaced by the designation “Bulgarian citizens whose mother tongue is not Bulgarian” (ВНС, 1999, *ibid.*). The Roma, having no actual country to support their interests, were the first not to fall into the category of national minorities. On the other hand, they have been seen as a subject of integration, according to the new ideologies. Simulated policies of integration have also proved inefficient and negatively highlighting ethnic difference, rather than improving the conditions of the Roma. A further glance at the imagologically created position of the Roma in Bulgaria link them culturally to oriental, Turkish or Asian traditions, while at the same time associating them with a Western order by the imposed ideology of multiculturalism and ethnic favouritism, thus discriminating against the impoverished Bulgarian citizens in general. Contrasts between Roma and non-Roma have additionally been exacerbated by the aggravation of the social conditions. Thus, a combination of legislative, political and cultural measures has contributed to the construction of the liminal position of the Roma standing between East and West, Orient and Occident, by “orientalising” them and at the same time

и културни мерки, придонесе за создавање на гранична позиција на Ромите стоејќи помеѓу Истокот и Западот, Ориентот и Западот, ориентализирајќи ги, а во исто време создавајќи негативни западни дискурси. Заканата од пречекорување на положбата на Ромите во општеството е онаа на „ставање на она што е надвор во она што е внатре“ (Bauman, 1991: 56), предизвикувајќи надвисната опасност и распад на конвенционалниот категориски ред, станувајќи синтеза на „блискост и оддалеченост“ (ibid., 60), хибрид кој припаѓа на категоријата „ниту/ни“, но исто така разоткривајќи ја погрешноста на традиционалните хиерархии. Вообичаените реакции за двозначноста на Ромите како гранични ликови се процесите на хомогенизација од страна на нацијата-државата, обидувајќи се да ги избрише етничките разлики или стигматизирањето, наметнувајќи општествен идентитет, што носи силни негативни асоцијации кои имплицираат срам и валканост (ibid., 67).

4. Ромите во „новиот“ бугарски печат

Во овој дел би сакале да ги нагласиме разликите во претставувањето на Ромите во најтиражните бугарски дневни весници и во неколку квалитетни весници во последните пет години и промените кои дополнително се случуваат во новиот општествен и политички контекст.

Прво, сакаме да дадеме преглед на заклучоците од едно мое претходно истражување за претставување на ромското малцинство во бугарскиот печат како основа за споредување со современите форми на претставување (Georgieva, 2000).⁷ Нашиот аргумент е дека влошувањето на општествените односи помеѓу Ромите и не-Ромите во 2002 год., потстрекнато во

producing negative occidental discourses. The threat of transgression Roma pose in society is that of “bringing the outside into the inside” (Bauman, 1991: 56), causing impending danger and a collapse of conventional categorical order, being a synthesis of both “nearness and remoteness” (ibid, 60), a hybrid, belonging to the category of “neither/nor” (ibid.), but also exposing the falseness of traditional hierarchies. Common responses to the ambiguity of the Roma as liminal figures are processes of homogenisation by the nation-state, seeking to erase ethnic differences or of stigmatisation, of imposing a social identity, carrying strong negative associations, implying of shame and disgrace (ibid., 67).

4. The Roma in the “New” Bulgarian Press

In this section I would like to contrast the representation of the Roma in the highest circulation Bulgarian daily press and in several quality newspapers of the last five years and the changes that have subsequently occurred in the new social and political context.

Firstly, I want to present a summary of the findings of a previous research of mine on the representation of the Roma minority in the Bulgarian press as the basis of comparison with contemporary forms of representation (Georgieva, 2000)⁷. Our argument is that the exacerbation of social relations between Roma and non-Roma in 2002, goaded to a great extent by the ‘new’ Bulgar-

голема мера од „новото“ бугарско новинарство, доведе не само до нови форми на стереотипизирање, неправедно обвинување и стигматизирање на Ромите во влошените општествени, политички и економски услови, туку и создаде соперништво и конфликт помеѓу малцинството и мнозинството.

Неколку поенти можат да бидат извлечени од медиумското претставување на Ромите во периодот помеѓу декември 1997 год. и февруари 2000 год. Информациите беа распоредени во голем број наслови според зачестеноста на нивните појавувања: општествена интеграција, дискриминација, криминал, култура, избори, сиромаштија и невработеност. Обично беа објавувани на насловните страници или во специјализираните оддели за криминал и сензации, нагласувајќи ги необичните, скандалозни, егзотични или оскудни информации за Ромите. Второ, криминалитетот беше согледуван главно како етничка категорија, како што е во расистичките дискурси, давајќи можност за врска помеѓу криминалното однесување и етничката припадност. Ромите беа третирали и како соучесници и како жртви на бројни криминални групирања. Важно е дека малтретирањето на Ромите беше исто така прикажувано во смисла на неправедни или непрецизни закони, полициска бруталност или општествени околности. Многу од статиите беа прикажани на двосмислен начин, со очигледни контрадикции помеѓу насловите и содржината на текстот. Во дневниот печат преовладуваше сликата за Ромите како аутсајдери, закоравени криминалци, подложни на општествена контрола, опасни, брутални и ирационални, поврзани со други маргинални ликови, или како жртвата и наивниот Друг, кој не заслужува какво било сериозно внимание. Дури и повремени обиди за попозитивно или конструктивно прикажување на мал-

ian press, has led not only to new forms of stereotyping, scapegoating and stigmatising of the Roma in an aggravated social, political and economic context, but also to open opposition and conflict between the minority and the majority.

Several points can be made about the press representation of the Roma in the period between December 1997 and February 2000. The information was organized in a number of topics: social integration, discrimination, criminality, culture, elections, poverty and unemployment, according to the frequency of their occurrence. It was usually published on the front pages or in specialised sections for crime and sensation, highlighting the curious, scandalous, exotic or tidbit information about the Roma. Furthermore, criminality was perceived mainly as an ethnic category, as in established racist discourses, providing a link between criminal behaviour and ethnicity. Roma were treated as both acting in compliance with or as victims of a number of criminal groupings. An important point is that the victimisation of the Roma was also presented in terms of unjust or imprecise legislation, police brutality or social circumstances. Many of the articles were presented in an ambiguous manner, with an obvious contradiction between headlines, and the content of the text. The prevailing image of the Roma in the daily press was that of the outsider, the hardened criminal, liable to social control, dangerous, brutal and irrational, associated with other marginal figures, or the victim and naïve ‘Other’, who does not deserve any serious attention. Even occasional attempts at more positive or constructive representation of the minority proved feeble and inefficient as they directed the attention towards ethnic exoticism or the difficulties of reaching any viable outcome in social policy.

цинството се докажаа слаби и неефикасни, бидејќи го насочуваа вниманието кон етничката необичност или кон тешкотиите за достигнување на било каков исход кој би опстанал во социјалната политика.

За разлика од овој печат, квалитетните весници, иако се обраќаат со слични наслови, покажуваат поголема грижа за турското етничко малцинство. Генерално, малцинствата беа ставани под рефлектори во изборните контексти и често беа третираны како објекти на политичка манипулација. Сепак, бугарскиот „етнички модел“ често беше „рекламиран“ за да се овозможи контраст со збеснетата криза на Косово и легитимирање на аспирациите за влез во ЕУ.

Сè на сè, преовладувачкиот дискурс за Ромите ја нагласуваше сликата на валкан, агресивен, неписмен, мрзелив, нечесен и прост Ром, кој води безгрижен живот и паразитира од општеството. Во целина, целиот свет којшто печатот го конструираше во периодот опфатен со ова истражување ги согледуваше Ромите во нагласит контраст: од една страна, непријатната реалност на криминалот и немаштитјата, но, од друга страна, со одредена визија за посветла, но сепак нерешена иднина на реформи и интеграција.

Неодамнешните настани ги потхранија воспоставените шеми на негативно прикажување на Ромите од страна на медиумите. Сепак, прикажувањето може да се согледа како остро дивергира во неколку погледи. Прво, зголемените меѓуетнички тензии ги заострија негативните сфаќања, водејќи до убедување за постојано изневерување на малцинството, разбишано од сериозни внатрешни конфликти, станувајќи потенцијално опасни и претставувајќи неизбежна закана за бугарското општество со постојани немири. Мислењето што преовладува ја не-

The quality press, in contrast, although addressing similar topics showed greater concern for the ethnic Turkish minority. Minorities in general were put in the limelight in election contexts and often treated as objects of political manipulation. Nevertheless, the Bulgarian “ethnic mode” was frequently “advertised” to provide a contrast to the raging Kosovo crisis and legitimisation to EU accession aspirations.

Overall, the predominant discourse on the Roma emphasised the image of the dirty, aggressive, illiterate, lazy, dishonest, and rowdy Rom, leading a carefree existence and sponging off society. In sum, the entire world that the press constructed in the period under study perceived the Roma in graphic lines: on the one hand, the dismal reality of crime and privation, but on the other, with a certain vision of a brighter, but still indeterminate future of reform and integration.

The recent development of events has sustained the established pattern of negative media representation of the Roma. Nevertheless, representation can be seen as diverging sharply in several respects. Firstly, heightened inter-ethnic tensions have aggravated negative perceptions, leading to the conviction of the immutable defecation of the minority, shaken by serious internal conflicts, being potentially dangerous and posing an imminent threat to Bulgarian society by constant riots. The prevailing opinion negates the possibility of any efficient positive solution of the problem of the Roma, who, as it was

гира можноста за било какво ефикасно и позитивно решение на проблемот на Ромите кои, како што беше сметано, незаслужено поставуваат натамошни општествени барања. Претворајќи ги проблемите на Ромите не само во бескрајна медиумска серија, туку и режирајќи и манипулирајќи ги дискурсите за Ромите, бугарскиот печат го употреби целото влијание што е во негова моќ, диригирајќи со развојот на меѓуетничките односи.

Значителна промена се случи во важноста на воведената слика на Ромите во бугарскиот печат. Со негативно прикажување, таа потполно ја истисна сликата на етничките Турци во смисла на очекувана опасност. Иако на Ромите сè уште се гледаше како на жртви на политичка манипулација од страна и на бугарската и на ромската елита, тие беа прикажани како потенцијално средство за ковање завера против државата и нејзина дестабилизација. Доминантниот статус на жртва стана категорија употребена главно во случајот на мнозинството на бугарската популација. Како што е постојано нагласувано од печатот, вториве денес се дискриминирани, поради нивната слична состојба на скудност и немаштија. Претпоставката за привилегирање на малцинството предизвика појава на жестоки националистички, дури и нео-нацистички реакции, насочени не само против Ромите, туку и против Евреите.⁸ Растечките меѓуетнички тензии уште повеќе предизвикаа имплицирања за можно сценарио за повторување на успехот на екстремната десница во Централна Европа во контекст на кризата со Ле Пен (*Sega*, април 23, 2002).

Причината за пораст на непријателството против Ромите беше одлуката на Националната компанија за електрична енергија (НКЕЕ), државниот монопол

assumed, undeservedly pose further social demands. By turning the problems of the Roma not only into an endless media serial, but directing and manipulating public discourses on Roma, the Bulgarian press has exercised the full sway of its power, conducting the development of interethnic relations.

A significant shift has occurred in the importance laid on the image of the Roma in the Bulgarian press. It has completely overtaken that of the ethnic Turk in terms of expected danger by means of negative representation. Although still seen as victims to political manipulation, by both Bulgarian and Romani elites, the Roma are represented as a potential tool for plotting against and destabilising the state. The dominant status of victim has become a category to be applied mainly in the case of the majority Bulgarian population. As constantly emphasised by the press, the latter have been discriminated against, despite their similar condition of destitution and privation. Such an assumed privileging of the minority has provoked fierce nationalistic and even neo-Nazi reactions, directed not only against the Roma but also against Jews.⁸ The rising inter-ethnic tension has provoked further implications for a possible scenario repeating the success of the extreme right in Central Europe against the background of the Le Pain crisis (*Sega*, April 23, 2002).

The reason for the rising hostility towards the Roma has been the decision of the National Electric Company (NEC), the electric state monopolist, to disconnect the

за струја, да се исклучи струјата во ромските населби во неколку бугарски градови заради неисполнување на нивните обврски веќе неколку години. Ова резултираше со масовни немири во ромското гето во Столипиново⁹ во градот Пловдив, со блокирања на улици, палење на борини, закана за блокирање на патиштата и дигање во воздух на бензиски пумпи. Главните актери на настаните што избија на 18 февруари 2002 год. и продолжија до март, со одредени периоди на прекини, беа Ромите, бугарските етнички малцинства кои живеат во соседството и полициските сили кои се обидуваа да се справат со ситуацијата. Различни авторитети, како градоначалниот Иван Чомаков, гувернерот на околицата Ѓока Хаципетров и менаџерот на бордот на директори на НКЕЕ, Валентин Кирчев, како и непознати ромски лидери беа меѓу главните протагонисти во сториите во весниците. Други поединечни фигури, со не помала важност за изнесување на деталите и овозможување на емоционална обоеност, беа чуварите на двете продавници кои Ромите ги искршија и ограбија, возачот на тролејбус кој беше истепан и чиј тројлебус беше превртен и искршен, двајцата полицајци со помали повреди како и некои поединци, најчесто анонимни Роми или Бугари.

Приказната ги зафати насловните страници од најтиражните дневни весници: *WAZ Труд*, *24 Часа*, *Сега*, како и на оние на *Сџандарџи*, *Демократија*, *Монитор* и *Република* и квалитетните *Дневник* и *Капитал*. Рамката на презентирање која преовладуваше, ги повторуваше постоечките шеми на расно насилство и општествени турбуленции, кои се познати од западните медиуми, повеќе фокусирајќи се на сензационализам и негативни ефекти, отколку на нагласување на причините на незадоволство. Особено внимание му беше дадено на етничкиот карактер на немирите и на нарушувачите на мирот, нагласени во

electricity of the Roma neighbourhoods in several Bulgarian towns for failing to meet their dues for quite a number of years. This has resulted in the massive disturbances in the Roma ghetto of Stolipinovo⁹ in the town of Plovdiv, the blocking of streets, kindling of fires and threats of blocking roads and blowing-up petrol stations. The main participants in the events that broke out on February 18, 2002 and continued until March, with certain periods of intermission, were the Roma, the minority ethnic Bulgarians living in the neighbourhood and the police forces attempting to tackle the situation. Different authorities, such as the Mayor Ivan Chomakov, the District Governor Gioka Hadzhipetrov and the Manager of the Board of Directors of NEC, Valentin Kirchev, as well as anonymous Romani leaders, were among the main protagonists in newspaper stories. Other individual figures, though of no less importance for presenting details and providing emotional tinting were the shopkeepers of the two groceries the Roma broke into and looted, the trolleybus driver, who was beaten and whose trolleybus was overturned and broken, the two policemen with minor injuries as well as some individuals, usually anonymous Roma or Bulgarians.

The story occupied the front pages of the highest circulation dailies: the *WAZ Trud*, *24 Chasa*, *Sega*, as well as those of *Standart*, *Demokratsia*, *Monitor*, and *Republika* and the qualities *Dnevnik* and *Kapital*. The predominant frame of representation repeated well-established patterns of racial violence and social turbulence, familiar from the Western media, focusing on sensationalism and the negative effects, rather than on the underlying reasons for the discontent. Particular attention was given to the ethnic character of the riot and the peace-violators, highlighted in headlines and illustrated by rich photographic material.

насловите и илустрирани со богат фотографски материјал.

Различни видови на аргументација, следејќи го Брунер (во Brunner et al. 2000: 139), каква што е употребата на фактите, генерализација од поединечни случаи, цитирање на авторитети и експерти и стереотипи, беа сервисирани како основа за легитимизација на вистината. Мноштво реторички стратегии и алатки беа употребени за да се постигне посакуваниот ефект на новинарскиот дискурс. Во дополние, експлицитно беа употребени отворени и скриени идеолошки техники во јазикот, синтаксата, селекцијата на информации и нивната поставеност.

Во сите весници опфатени со оваа студија, мнозинството наслови на материјалите кои се занимаваа со немирите, покажаа случај на претерана употреба на воената реторика, со цел вниманието да се насочи директно кон размерот и естремно заканувачката природа на инцидентите.¹⁰ Покрај „војна“, „немир“, „бунт“, купот на синоними понатаму се прошируваше со додавање на: „испади“, „крвопролевања“, „немир“, „турбуленции“, „агресија“, „неред“, „протести“, „вандализам“, „тепачка“, „потпалување“, „свецкање“ и „топотници“. Понатаму, настанот беше квалификуван како „емоционален протест“, „експлозија“ или „груб обид да се наруши етничкиот мир“, „уличен притисок“ и „циганска револуција“. Типичната техника за засилување на посакуваниот ефект, употребата на метафори за природни катастрофи, беше исто така употребена за да се илустрираат последиците од ромското уништување, како што се „торнадо“, „порој“ или „невреме.“ Претераната употреба на глаголи во кратки и активни конструкции го нагласи впечатокот создаден од агресијата и динамичноста во развојот на настанот.¹¹

Different types of argumentation, following Brunner (in Brunner et al. 2000, 139), such as the use of facts, generalisations from single cases, quotations from authorities and experts, and stereotypes, served as a basis for the legitimisation of truth. Multiple rhetorical strategies and tools were also employed for achieving the desired effect of a newspaper discourse. In addition, open and hidden ideological techniques were made explicit in the use of lexicalisation, syntax and the selection of information and layout.

In all of the newspapers under study, the majority of headlines of materials dealing with the riots reflected the case of over-lexicalisation of war rhetoric, aiming to direct attention to the scale and extremely threatening nature of the incidents.¹⁰ Apart from “war,” “riot,” and “rebellion,” the synonym cluster was further elaborated by adding to it: “excesses,” “bloodsheds,” “unrest,” “turbulence,” “aggression,” “disorder,” “protests,” “vandalism,” “scrimmage,” “arson,” “rattle” and “cannonade.” It has been further qualified as “an emotional protest,” an “explosion” or a “rude attempt to disturb ethnic peace,” “street pressure” and “Gypsy revolution.” A typical technique to amplify the desired effect, the use of metaphors of natural disasters, was also applied to illustrate the consequences of the Roma pogrom, such as that of a “tornado,” “torrent” or “hailstorm.” The excessive use of verbs in short active constructions emphasises the impression created by the aggression and the dynamics in the development of the event.¹¹

Често беше нагласуван бројот на Ромите кои се бунтуваа, иако варираше од извор во извор, над 500 (*Sega*, фев. 22, 2002), 900 (*Sega*, фев. 20, 2002; *Демократија*, фев. 20, 2002; *Република*, фев. 20, 2002), и 1000 (*Стандарти*, фев. 20, 2002), до 2000 (*Труд*, фев. 20, 2002). Чувството на надвисната опасност и на преплашеност од Цигани беше имплицитно со изнаоѓање на дополнителни информации за бројот на луѓето кои живеат во Столипиново, „Циганската престолнина во Европа“ (*Труд*, фев. 20, 2002:3), достигнувајќи до бројката околу 50 000 и постојаните приливи на Цигани во градот поради бесплатна струја, храна и благодети за Ромите (*Монитор*, фев. 20, 2002: 4).

Циганската населба беше прикажана како бојно поле на непријателства помеѓу Ромите и полицијата, со прецизна хронологија во специјални делови од весникот. Понатаму беше прикажано како темно, зафрлено и опасно место за влегување. Таквата опасност беше зголемена со опис на бунтовна, бесна маса на луѓе на улиците во гетото, „орда“ и „бесна толпа“ на „гневни граѓани“ (*Демократија*, фев. 20, 2002).¹²

Од страна на медиумите беа употребени цитати од анонимни членови од циганската толпа да посведочат за вистинските намери на Ромите, повелкувајќи паралела со немири од други места во светот. „Ќе започнеме војна ако тие не ни спроведат струја“, се закани Ромот во *Труд* (фев. 20, 2002). „Ова е како во Аргентина“, полицаец го опишува настанот во *24 Часа* (фев. 20, 2002: 1-3). „Ќе го претвориме Пловдив во Авганистан! Ќе убиваме и разбиваме сè наоколу, се додека не ни ја воспостават струјата“ (ibid.). „Нас мирољубивите луѓе нè претворија во Талибанци. Нè натераа да гласаме, потоа нè претворија во Роми и сега не предадоа“ (ibid.).¹³

The number of the rebelling Roma was often stressed, although it varied according to different sources from over 500 (*Sega*, Feb. 22, 2002), 900 (*Sega*, Feb. 20, 2002; *Demokratsia*, Feb. 20, 2002; *Republika*, Feb. 20, 2002), and 1,000 (*Standart*, Feb. 20, 2002), to 2,000 (*Trud*, Feb. 20, 2002). The sense of impending danger, of being merely ‘swamped’ by Gypsies was implied by providing additional information about the number of the people living in Stolipinovo, the “Gypsy Capital of Europe” (*Trud*, Feb. 20, 2002, 3), coming up to about 50,000, and the constant inflows of Gypsies to the town because of the free electricity, food and benefits provided for the Roma (*Monitor*, Feb. 20, 2002, 4).

The Gypsy neighbourhood was presented as a battlefield of hostilities between Roma and the police, the precise chronology of which was provided in special newspaper sections. It was further depicted as a dark, remote and dangerous place to enter. Such a danger was amplified by providing a description of the unruly, raging multitude of people in the streets of the ghetto, a “horde” and a “raging mob” of “angry citizens” (*Demokratsia*, Feb. 20, 2002).¹²

Quotes from anonymous members of the Gypsy crowd were used to attest to the real intentions of the Roma, drawing a parallel with other places of unrest around the world, often referred to by the media. “We are going to wage a war if they don’t connect the electricity”, threaten Roma in *Trud* (Feb. 20, 2002). “It’s like in Argentina,” a policeman describes the event in *24 Chasa* (Feb. 20, 2002:1-3). “We are going to turn Plovdiv into Afghanistan! We’re going to kill and smash everything all around, until they restore the electricity” (ibid.). “They’ve turned us, peaceful people, into Talibans. They made us vote, then they turned us into Roma, and now they have all betrayed us” (ibid.).¹³

Самите новинари понекогаш експлицитно го правеа споредувањето со Аргентина во насловите („Ние сме скоро на исто ниво со Аргентина“ во 24 Часа, фев. 20, 2002: 10) и предизвикуваа емоционални реакции со споредување:

Граѓаните се однесуваат исто како Аргентинците - провалуваат во продавници за храна. Кога гаучосите се презаситија од комбинација на монетарниот фонд и неефикасните политичари, ги искршија излозите на скапите продавници во Буенос Аирес. Ромите во Столипиново збеснаа бидејќи компанијата за струја ги исклучи нивните струјни кола (ibid.).

Самиот печат директно упатува на сличноста помеѓу уништувањата и сликите емитувани од светските телевизии од други географски региони (*Монитор*, фев. 20, 2002: 4). Директна врска помеѓу терористите и Циганите во Бугарија беше воспоставена уште при првите последици од 11 септември во бугарскиот печат (*Стандарт*, септ. 25, 2001).

Понекогаш не е баш јасно кој сака да започне војна. *Капитал* (бр. 8, фев., 2002) пишува за гласините во Столипиново дека тенкови тргнале кон Пловдив од Софија, додека „Големиот Генерал“ нареди да се сопре струјата. Како одговор, анонимен Ром дава распален говор:

Ние сме гладни, а тие сакаат да започнат војна. Овде е како во Кабул. Ако тоа е така, тогаш ние сме спремни да ги извадиме сабјите и секирите и да се бориме. Наместо да умираме секој ден, подобро е да умреме одеднаш и за тоа ќе имаме причина. Левски¹⁴ го кажа ова. Ние не се плашиме. Ние имаме вистински турски срца на воини... Напиши! Ова е државен удар! Ова е ставот на народот против гладување. Нема друг став. Тие нè имаат лажено, не лажеа, ние гласавме за кралот,¹⁵ но тој исто така нема да ги поправи работите! Кажу му на Ахмед Доган¹⁶...

The journalists themselves sometimes made the comparison with Argentina explicit in headlines (“We are Almost Coming Level with Argentina” in 24 *Chasa*, Feb. 20, 2002, 10) and by evoking emotional reactions by means of comparison:

The citizens of Stolipinovo react exactly like the Argentinians – break into food stores. When the gauchos got fed up with the combination of a monetary fund and inefficient politicians, they smashed into pieces the shop windows of the expensive stores in Buenos Aires. The Roma in Stolipinovo rage because the electric company has switched off their circuit-breaker (ibid.).

The press itself makes direct reference to the resemblance between the pogroms and the pictures broadcast by the world televisions from other geographical regions (*Monitor*, Feb. 20, 2002: 4). Direct link between terrorists and Gypsies in Bulgaria was established yet in the immediate aftermath of September 11 in the Bulgarian press (*Standart*, Sept. 25, 2001).

Sometimes it is not quite clear who wants to break a war. *Kapital* (#08, Feb., 2002) narrates of the rumours in Stolipinovo that tanks have headed for Plovdiv from Sofia, while the “Big General” had ordered to cut off the electricity. As a response, an anonymous Rom makes an ardent speech:

We’re hungry, and they want to start a war. It’s like Kabul neighbourhood here. If this is the case, we’re ready to draw the swords and axes to fight. Instead of dying every day, we’d better die once and there will be a reason why. Levski¹⁴ said this. We’re not afraid. We have real Turkish hearts of warriors... Write! This is a coup d’etat! This is the policy of the people against starvation. There is no other policy. They have lied to us, lied to us, we voted for the king,¹⁵ but he also won’t make things better. Tell Ahmed Dogan¹⁶... write! Tell him not to come to Stolipinovo, or he will die. He never support-

пишувај! Кажи му да не доаѓа во Столипиново, затоа што ќе умре! Тој никогаш не нè поддржувал; тој никогаш не покажал било каков интерес за нас, туку само за оние во Карџали и Разград.¹⁷ Политичарите знаат за нашите проблеми и кога ќе дојдат овде; „гласајте за нас и ние ќе ве ослободиме од долговите за вашите сметки за струја, ние ќе ви дозволиме да продавате сончогледови семки на улиците, ќе имате многу пиво и кебапи“ ... Тоа заврши! Ние сакаме работа и струја, во спротивно ние ќе мора да умреме (ibid.).

Другиот пример е од *24 Часа* (фев. 20, 2002: 1-3):

Дали овие луѓе сакаат да водат војна?! [...] Ние сме презаситени од оваа влада, овој крал, за кој 90% од луѓето од Столипиново гласаа (ibid.).

Разочараноста од владината политика и злоупотребата на моќта од страна на политичарите беше прикажана во претходните медиумски дискурси. Како и да е, нов елемент беше мобилизирачкото, реторичко позајмување од јазикот, чувствата и сликите од периодот на Националната преродба во борбата против Отоманското угнетување во средината на 19-от век. Преродбените дискурси во форма на партиотски песни и симболика беа повторно оживеани во протестите за соборување на комунистичката влада во 1997 год, водена од студентите и популаризирана од страна на младинската сатирична програма која започна под името *Ky-Ky*, а подоцна се промени во *Каналето* и *Хашове*.¹⁸ Истиот вид на симболизам и реторика беше широко применувана од страна на Ромите кои протестираа во весниците, често играјќи си со зборовите од популарните револуционерни слогани: „Херојска смрт или слобода од компанијата за струја“ пееја бунтовниците во *24 Часа* (фев. 21, 2002: 4).¹⁹ Истиот револуционерен дух е изразен во решеноста да се „стане како Левски и да се ослободат [самите]

ed us; he never showed any interest in us but only in those in Kardzhali and Razgrad.¹⁷ The politicians know about our problems and when they come here; “vote for us and we’ll remit your electricity bills, we’ll let you sell sunflower seeds in the streets, you’ll have plenty of beer and kebabs” ... That was the end of it! We want jobs and electricity, or otherwise we have to die (ibid.).

Another example is from *24 Chasa* (Feb. 20, 2002: 1-3):

Do these people want to wage a war?! [...] We are fed up with this government, this king, for whom 90% of the people in Stolipinovo voted (ibid.).

Disillusionment with governmental policies and the abuse of power by politicians have been present in previous media discourses. A new element, however, has been the mobilising rhetoric borrowing from the language, emotions and images of the period of the National Revival in the struggle against the Ottoman oppression in the mid-19th century. Revival discourses in the form of patriotic songs and symbolism have been revitalised in the protests attempting to overthrow the communist government in 1997 led by students and popularised by a youth satirical programme that started under the name of *Ku-Ku*, which was later changed to *Kanaleto* and *Hashove*.¹⁸ The same type of symbolism and rhetoric has extensively been applied by the protesting Roma in newspaper discourse, often making puns of popular revolutionary slogans. “Heroic death or freedom from the electric company!” sing the rebels in *24 Chasa* (Feb. 21, 2002: 4).¹⁹ The same revolutionary spirit is expressed in the determination to “become like Levski and set [themselves] free from the electric company!”(ibid.). Levski seems to be a symbol to an equal extent for Roma, eth-

од компанијата за струја!“ (ibid.). Изгледа дека Левски е симбол подеднакво и за Ромите, етничките Турци и Бугарите за себеодрекување и правда (*Капитал*, br. 8, фев 20, 2002). Уредувањето на насловната страница на *24 Часа* (фев. 20, 2002) прави директна алузија на сликата на Левски во обид да се наметне симболичен ред. Ги прикажува сликите на Левски и Генерал Бојко Борисов²⁰ во левиот и десниот горен агол, симболично создавајќи идеја за ред и државна моќ. Визуелната врска е поексплицитна во насловот: „Борисов најмногу сакаше да стои пред споменикот на Левски²¹.” Тоа имплицираше дека Борисов е модерен тип на херој, скоро колку Левски. Под тоа, стои огромен болдиран наслов: „Немири“ и набројување на настаните во Столипиново. Во позадина стои фотографија на цела страна од ограбените пиљари од страна на ромските бунтовници. На десниот долен агол има реклама на *Voice Mail* која вели: „Украдените моменти на мир се толку скапоцени за вас. Користете *Voice Mail!* Животот е среќа!“ Тоа ја комплетира сликата на неповратност и насилство на настаните и заканата дека немирите можат да ја зафатат целата нација. Понатаму се имплицира дека ова е времето кое бара адекватни одлуки, силна рака на државата и нови национални херои. Сепак, дури и создадената илузија за „Големиот Генерал“ скоро како реплика на Левски, наскоро е растерана со поднасловот, имплицирајќи незадоволство дури и на состаноците на највисоко ниво на државата и политичката власт, велејќи „Јавна војна изби помеѓу Генералот и Министерот за внатрешни работи“ (ibid.). Истиот воен речник е употребен за да се засили впечатокот на насилство, неред и политички раздор.

Ромите се прикажани како готови да започнат војна, снабдени со муниција и правејќи планови и имајќи средства и луѓе да ги исполнат. Според *24*

nic Turks and Bulgarians, as an emblem of self-denial and justice (*Kapital*, # 08, Feb 20, 2002). The layout of the front page of *24 Chasa* (Feb 20, 2002) makes a direct allusion to the image of Levski in an attempt to impose symbolic order. It represents the images of Levski and General Boiko Borisov²⁰ respectively in the left and right top corners, symbolically creating the idea of order and state power. The visual link is made more explicit in the headline: “Borisov Most Liked Standing in Front of Levski’s Monument.”²¹ The meaning implied is that Borisov is a modern-type of hero, almost of the stature of Levski. Underneath, a huge bold headline reads: “Riots” and enumerates in a bullet form the order of events in Stolipinovo. This is against the background of a whole page picture of the grocery stores plundered by the Roma rioters. The bottom right corner presents an advertisement of *Voice Mail*, which reads: “The stolen moments of peace are so precious for you. Use *Voice Mail!* Life is happiness!” It completes the impression of the irreversibility and violence of the events and the threat that the riots may spread nationwide. It is further implied that, this is a time requiring adequate decisions, the strong hand of the state and new national heroes. Nevertheless, even the illusion created by the “Big General” as almost a replica of Levski, is soon dispelled by the subheading, implying discontent even at the summits of state and political power, as it states that “A Public War Broke Out between the General and the Minister of the Interior” (ibid.). The same war lexis is applied to amplify the impression of violence, disorder and political discordance.

The Roma are represented as ready to fight a war, stored with ammunitions and having the plans, resources and people to fulfill them. According to *24 Chasa* (Feb. 21,

Часа (фев. 21, 2002: 4), бунтовниците имале намера да кренат во воздух бензинска пумпа на патот за Софија, железничката станица, канцеларијата на Градоначалникот и неколку други ромски населби. „Имаме три кила тротил, што е доволно. Исто така имаме луѓе кои служат како бомбардери во војска и кои знаат да креваат во воздух,“ се закануваа Ромите, собирајќи се да започнат војна во раните утрински часови, според *24 Часа* (ibid.).

Засиленото чувство на надвисната опасност за Бугарите и државата е демонстрирано подеднакво од печатот во целина. Вниманието често е насочувано кон симулираната природа на сиромаштијата на Ромите (*Труд*, фев. 21, 2002: 14; *Дневник*, фев. 20, 2002: 7), постоечката неофицијална економија која беше вистинскиот должник на компанијата за електрична енергија, паразитската егзистенција на Ромите и нивното постојано привилегирање. Старите митови за богатството на Ромите се материјализираат во дискурсите за ромските „барони“ или кога се реферира на двосмисленоста и некомпатибилноста на сиромаштијата и поседувањето на сателитски чинии,²² создавајќи класна криза. Свртувано е внимание кон имушноста на ромските „барони“ и политичари, кои создале богатства со присвојување на пари од специјалните фондови за Роми (*24 Часа*, фев. 22, 2002: 6; *Труд*, фев. 21, 2002: 14). Покрај фактот дека дискриминацијата, невработеноста и сиромаштијата се споменати неколку пати како можни причини за незадоволство, тие обично се прикажувани како аргументи на анонимни Роми и веднаш им се спротиставува доминантното мислење на авторот (*Монитор*, фев. 20, 2002: 4; *Труд*, фев. 20, 2002: 2-3; *Капитал*, бр. 8, фев. 2002). Исклучително емоционална реторика е применета во прикажувањето на Ромите со цел да се нагласи нивното насилство и ирационалност. Директните цитирања често упатуваа на

2002: 4), the rebels intended to blow up a petrol station on the road to Sofia, the railway station, the Mayor's Office and several other Roma neighbourhoods. "We have three kilos of trotyl, which is enough. We also have people who served as bombers in the army and who know how to blow it up," threaten the Roma, as they gather for plotting a war, in the early hours of the morning, according to *24 Chasa* (ibid.).

A heightened sense of an impending threat to Bulgarians and the state is demonstrated equally by the press as a whole. Often attention is directed to the simulative nature of Roma poverty (*Trud*, Feb. 21, 2002: 14; *Dnevnik*, Feb. 20, 2002: 7), the existing unofficial economy that was the real debtor of the electric company, the parasitic existence of the Roma and their constant privileging. Pre-existing myths of the affluence of the Roma are reified in discourses about Roma "barons" or when referring to the ambiguity and incompatibility between poverty and the possession of satellite dishes,²² creating a categorical crisis. Attention is often called to the wealth of Roma "barons" and politicians, who made fortunes by appropriating money from special Roma funds (*24 Chasa*, Feb. 22, 2002: 6; *Trud*, Feb. 21, 2002: 14). Despite the fact that discrimination, unemployment and poverty are mentioned several times as the possible reason for the discontent, they are usually presented as arguments by anonymous Roma and immediately contradicted by the dominant opinion of the author (*Monitor*, Feb. 20, 2002: 4; *Trud*, Feb. 20, 2002: 2-3; *Kapital*, #08, Feb. 2002). Extremely emotional rhetoric is employed in the representation of the Roma, aiming to emphasise their violence and irrationality. Direct quotes often point to their linguistic incompetence of Bulgarian language, illiteracy, or naiveté, thus reinforcing denigrating negative images (*Kapital*, #08, Feb. 2002; *Trud*, Feb. 25, 26, 2002).

нивното непознавање на бугарскиот јазик, на неписменоста или наивноста и на тој начин ја засилуваа омаложувачката, негативна слика (*Капитал*, бр. 8, фев. 2002; *Труд*, фев. 25, 26, 2002).

Дискурсот кој ги претставува државните авторитети и полицијата има за цел да внесе чувство на контрола, надзор, решеност и одлучност целосно да се зграпчи ситуацијата. Полицијата не е единствено жртва на насилната толпа. Тие ја објавуваат својата подготвеност да не дозволат појава на понатамошни незадоволства.²³ Генерал Борисов во *Дневник* изјавува дека „неопходните мерки беа преземени и полицијата може лесно да се справи со било каков немир од слична природа“ (фев. 20, 2002). Градоначалникот Чомаков, како и официјалните лица од НЕКК ја потврдија одлуката на нивната фирма „да не се отстапува“ (*24 Часа*, фев. 20, 2002: 3). Истата воена реторика е употребена од Менаџерот на бордот на директори на NEC, Валентин Кирчев цитиран неколку пати во печатот, кој изјави дека „ако [НЕКК] ја изгуби битката, [тие] ќе ја изгубат војната. Ова е последниот бедем“ (*24 Часа*, фев. 20, 2002: 3). Сепак, според меѓусебната согласност на локалните власти и полицијата, беа дадени инструкции да не се употреби сила за растерување на толпата. Една стратегија за решавање на проблемот во јавноста, според локалните власти, беше да се уапсат извршителите на криминални дела и иницијаторите на немириите. Наскоро, некои од оние за кои се претпоставуваше дека се прекршители беа уапсени, но вината беше пренесена врз неефикасноста на социјалните служби (*Труд*, фев. 20: 2-3), затворајќи очи пред нелегалните бизниси и благосостојбата на Циганите, кои од друга страна бараат бенефиции поради невработеност. Плаќањето на сметките за електрична енергија понатаму беше определено

The discourse representing state authorities and the police aims to infuse a sense of control, restraint, determination and resolve to obtain a full grasp of the situation. The police are not only the victim of the violent mob. They declare their readiness not to let further discontents occur (*Trud*, Feb. 20, 2002: 3).²³ General Borisov declares in *Dnevnik* that “the necessary measures have been taken and the police can easily tackle any riot of a similar nature” (Feb. 20, 2002). The Mayor Chomakov, as well as the NEC officials confirm their firm decision “not to yield” (*24 Chasa*, Feb. 20, 2002: 3). The same war rhetoric is applied by the Manager of the Board of Directors of NEC, Valentin Kirchev, and quoted several times in the press, who states that “If [NEC] lose the battle, [they] lose the war. This is the last redoubt” (*24 Chasa* Feb. 20, 2002: 3). Nevertheless, according to mutual consent, the local authorities and the police, instructions had been given not to use force to disperse the crowds. One strategy to deal with the problem in public discourse, according to local authorities, was to arrest the perpetrators of the crimes and the instigators of the riots. Soon, some of the assumed offenders were already under arrest, but the blame was shifted to the inefficiency of the social services (*Trud*, Feb. 20, 2002: 2-3), turning a blind eye to the illegal business and wealth of the Gypsies, who otherwise claimed unemployment benefits. The payment of the electricity bills was further defined as “a battle for statehood and [the need for] abundance by the law by everyone” (*Monitor*, Feb. 20, 2002: 4). The Mayor Chomakov suspected intentional plotting, aiming to destabilise the peace in Plovdiv (*Standard*, Feb. 20, 2002, 6). The District Governor and the Manag-

како „битка за државност и [потребата од] покорност кон законот од страна на секого“ (*Монитор*, фев. 20, 2002: 4). Градоначалникот Чомаков се сомневаше во намерно заговарање за дестабилизација на мирот во Пловдив (*Стандард*, фев. 20, 2002: 6). Гувернерот на околицата и менаџерот на НЕКК ја потврдија хипотезата дека бизнисмените кои живеат во гетото можеби имаат одредена корист од провоцирање на конфликт со цел да го одбегнат плаќањето на сметките за електрична енергија (*24 Часа*, фев. 26, 2002: 8; *Дневник*, фев. 20, 2002: 1-4; *Капитал*, бр. 8, фев. 2002). Во некои случаи се претпоставуваше дека се работи за политички сплетки (*Труд*, март 8, 2002: 1; *Сега*, фев. 20, 2002; *Сега*, март 6, 2002; *24 Часа*, фев. 22, 2002: 6; *Демократија*, фев. 20, 2002: 1-2) од страна на Унијата за демократски сили (УДС),²⁴ на Движењето за права и слободи (ДПС) или на поединечни ромски лидери, со цел да се дестабилизира државата. И покрај обидите да се воспостават преговори помеѓу ромските лидери, полицијата и локалните власти, се создаде впечаток дека Ромите имаат силно политичко лоби кое ги брани нивните интереси и ја наметнува нивната волја врз мнозинството. Ова е имплицирано во насловот во *Сега* (фев. 22, 2002): „Пратениците од НДСВ, МРФ и циганските лидери постигнаа компромис, ја присилија НЕКК да ја вклучи ситрујата во ромскиот гејт во Пловдив. Началникот на локалната полиција, Илијан Јорданов, ги напушти преговорите бешеејќи“. Насловот не објаснува дека таквата мерка беше привремена, само за време траење на религиозните пости на христијанските и муслиманските Роми, Задушница и Курбан Бајрам, со цел да се претекнат понатамошни вознемирувања.

er of NEC confirm the hypothesis that businessmen living in the ghetto might have certain interest in provoking conflict in order to avoid the payment of electricity bills (*24 Chasa*, Feb. 26, 2002, 8; *Dnevnik*, Feb. 20, 2002, 1-4; *Kapital*, #08, Feb, 2002). In some cases political scheming has been assumed (*Trud*, March 8, 2002, 1; *Sega*, Feb. 20, 2002; *Sega*, March 6, 2002; *24 Chasa*, Feb. 22, 2002:6; *Demokratsia*, Feb. 20, 2002, 1-2) on the part of the Union for Democratic Freedoms (UDF),²⁴ the Movement for Rights and Freedoms (MRF) or individual Romani leaders, as a plan to destabilise the state. Despite the attempts at negotiation between Romani leaders, the police and local authorities, an impression was created that the Roma have a strong political lobby to defend their interests and impose their will on the majority. This is implied by the headline in *Sega* (Feb. 22, 2002): “MPs from NDSV, the MRF and Gypsy leaders have reached a compromise, *forced the NEC to switch on the current in the roma ghettos in Plovdiv*. The Chief of the Local Police, Ilian Jordanov, Left the Negotiations Raging.” The headline does not make it clear that the measure was temporary, only for the duration of the religious feasts of Christian and Muslim Roma, *Zadushnitsa* (All Souls’ Day) and *Kurban Bairam*, aiming to forestall further disturbances.

Сите весници ја нагласија особената лутина на Ромите, која се претпоставува дека ја имаат кон Бу-

All newspapers highlighted the particular grudge that Roma are assumed to bear against Bulgarians. A very

гарите. Направија многу силна импликација дека најопасен е фактот што ромските деца се воспитувани да веруваат дека „Бугарите се злобни“, како што е тоа направено и експлицитно во големиот наслов во *24 Часа* (март, 22: 14), прикачен на фотографија со ромски деца. Ова ја засилува содржината на насловот и поднасловот, како и целата содржина на написот, базирана на сериозно истражување на темата „Комуницирањата во ромската заедница“, кое прикажа објективна слика на дискриминацијата и расизмот во Бугарија: „Сите Бугари да умрат!“ извикуваше ромската толпа на сличен начин, според *Монитор* (фев. 20, 2002: 4).

Квалитетниот печат е подеднакво elokventен во известувањето за немирите. Работата на новинарката влегувајќи во гетото е прикажана како особено опасна, присилена да известува под притисок и закани по нејзиниот живот, покрај помалку ироничниот призив, но споредена како слична на работата на други новинари, како онаа на киднапираните Американци во Пакистан (*Капитал*, бр. 8, фев. 2002). Приказната насловена како „Циганските кампови одат во Филибе“²⁵ е напишана по повод контрастот помеѓу Бугарите и Ромите во гетото. Додека продавачката на една од искршените продавници, како добра христијанка подготвена да им прости на Ромите и покажува волја да им помогне и покрај бројните слични случувања во минатото, некои осум или десетгодишни ромски деца ги покажуваат нивните „слабички“ раце низ острите парчиња од искршените прозорци „како факири“, „вешто“ земајќи ги паричките од правта, мрморејќи клетви на неа „Да добиеш рак! Да добиеш рак!“ (ibid.). Опасноста што доаѓа од младината е исто така откриена со фактот дека децата беа означени како подбунувачи на немирите (ibid.). Додека за некои од Ромите немирите беа „детска игра“ (ibid.), за мнозинството испраќањето на жените и децата во

strong implication is made that most dangerous is the fact that Romani children are brought up to believe that “Bulgarians are Evil,” as it is made explicit by the big headline in *24 Chasa* (March, 22: 14), attached to a picture of Romani children. This undermines the content of the captions and subheading, as well as the overall content of the article, based on a serious research on the “Communications in the Roma Community”, which presented an objective picture of discrimination and racism in Bulgaria: “May all Bulgarians die!” yelled the crowd of Roma in a similar mode, according to *Monitor* (Feb. 20, 2002: 4).

The quality press is equally eloquent in presenting the riots. The job of the journalist entering the ghetto is depicted as particularly dangerous, being forced to report under pressure and threats to her life, despite the slightly ironic undertones, but compared as similar to the work of other journalists, like that of the American kidnapped in Pakistan (*Kapital*, #08, Feb. 2002). The story entitled, “The Gypsy Camp Goes to the Filibe,”²⁵ is built around the contrast between Bulgarians and Roma in the ghetto. While the saleswoman of one the plundered shops, being a good Christian is ready to forgive and shows willingness to help the Roma, despite the numerous similar instances in the past, some eight or ten-year-old Romani children shove their “skinny” hands through the jagged pieces of the broken windows “like fakirs”, “skillfully” picking out coins in the dust, mumbling an oath at her “May you get cancer! May you get cancer!” (ibid.). The danger coming from the youth is also revealed by the fact that the kids were targeted as the instigators of the riots (ibid.). While for some of the Roma the riot is seen as a “kids’ play” (ibid.), for the majority sending the women and children to the “vanguard” is a premeditated and well-designed, typically Gypsy tactic (*Monitor*, Feb. 20, 2002: 4).

„извидување“ е однапред смислена и добро испланирана, типична циганска тактика (*Монитор*, фев. 20, 2002: 4).

Експлицитно е изречено едно многу силно тврдење за малтретирањето на Бугарите кои живеат во гетото. Ромите ги блокираа улиците и фрлаа камења кон прозорите на триесетина бугарски семејства кои живеат во Столипиново, според *Република* (фев. 20, 2002: 1-4). Како одговор, исплашените Бугари повикале полиција молејќи „Беспомошни сме, помогнете ни, ве молиме!“ (*Труд*, фев. 20, 2002: 1-3). „Живееме под опсада на Циганите, помогнете ни!“, се жалеше друг Бугарин на локалната канцеларија на *Монитор* (фев. 20, 2002: 4), кратко пред почетокот на циганските напади. Друг наслов во *Труд* (фев. 21, 2002: 14) го цитира извикувањето на ромската толпа: „Ѓаури,²⁶ ние ќе ја вклучиме повторно струјата за вас! [...] Ке ги исправиме на крај работите за вас и вашиот народ наскоро ќе се предаде.“ (ibid.)

Не се гледа на Ромите како на беспомошни и без одбрана, бидејќи многу од нив се обидоа да ја вклучат електричната енергија упаднувајќи во трафо-станциите, според *24 Часа* (фев. 27, 2002: 6). Од друга страна, пак, Бугарите, било како поединечни граѓани или власти, се прикажани како беспомошни жртви, заложници на Ромите и потребата од струја.

Имплицитно е дека струјата е инструмент за дискриминација, претворајќи ги милионите бугарски граѓани, вклучувајќи ги посиромашните и пензионерите, во „бели Црнци“, чија струја се исклучува ако не платат дури и една единствена сметка (*Труд*, фев. 23, 2002: 16). На Бугарите во целина се гледа како на „рекетиран“ од страна на големите индустриски должници, како што се *Кремиковци*, *Химко*, *Радо-*

A very strong assertion is made explicit by pointing to the victimisation of the Bulgarians living in the ghetto and in general. The Roma blocked the streets and threw stones at the windows of some thirty Bulgarian families living in Stolipinovo, according to *Republika* (Feb. 20, 2002: 1-4). As a response, the frightened Bulgarians called the police pleading “We are defenseless, help us, please!” (*Trud*, Feb. 20, 2002: 1-3). “We live under siege by Gypsies, help us”, complained to the local office of *Monitor* another Bulgarian (*Monitor*, Feb. 20, 2002, 4) shortly before the launch of the Gypsy attacks. Another headline in *Trud* (Feb. 21, 2002: 14) quotes the crowd of Roma yelling: “Giaours,²⁶ we’ll switch on the current for you again! [...] We’ll make things right in the end for you and your people will give up soon.” (ibid.)

Roma are not seen as helpless or defenseless, as many of them attempted to switch on the electricity by breaking into the switch-stations, according to *24 Chasa* (Feb. 27, 2002: 6). On the other hand, Bulgarians, either as individual citizens or authorities are represented in general as helpless victims, hostages of the Roma and electric dependence.

Electricity, it is implied, is an instrument for discrimination, turning millions of Bulgarian citizens, including the socially weak and the pensioners, into “white Negroes,” whose electricity is cut off if failing to pay even a single bill (*Trud*, Feb. 23, 2002: 16). Bulgarians as a whole are seen as being “racketeered” by the big industrial debtors, such as *Kremikovtsi*, *Himko*, *Radomir Metali* (ibid.) and EU pressure for closing down the nuclear power station

мир *Мейали* (ibid.) и притисокот на ЕУ за затворање на нуклеарната станица во Козлодуј (*Труд*, фев. 20, 2002: 1). Последната импликација може да биде илустрирана со насловната страница на *Труд* (ibid.), која покажува слика на бунтовничките Роми и голем наслов „Уништување“, под кој следи друг голем наслов „Енергетски империјалисти“, реферирајќи на ЕУ, во согласност со Премиерот на Финска. Веднаш до него, во друга специјална колумна посветена на Ромите, новинарите прашуваат „Како ние ќе платиме за сметките на Ромите?“ (ibid.). Повторувањето и редот на речениците, употребени од авторот, се насочени да се нагласи испревртената природа на Ромите и нивните неоправдани тврдења за дискриминација, со применување на добро закотвени стереотипи.

Иако имаат номадски дух, Ромите се исто така навикнати на струја. Иако се безгрижно весели палавковци, нивните нерви не се од челик и кога нивната струја е прекината, тие се способни да го претворат целиот град во урнатини. Иако се меѓу најдискриминираните, тие исто така имаат општествени придобивки, имаат право да гласаат, работат, да се движат и да тргуваат.

Зошто се однесуваат како металургискиот мастодон Кремиковци и викаат: „Нема да платиме! Нема да платиме!?“

За авторот одговорот е јасен - недостигот од добро развиена политика за интегрирање на малцинствата. Се чини дека ваквата критика не е прифатена од владата, но како и да е, свртено е вниманието од неа на колумната до неа со изјавата за убедувањето на Премиерот дека „[неговиот] кабинет е [негова] сопствена работа“. (ibid.)

Направен е обид за разликување и за меѓусебно подбучување не само на Ромите и Бугарите, туку и на

in Kozlodui (*Trud*, Feb. 20, 2002: 1). The last implication can be illustrated by the front page of *Trud* (ibid.), showing a picture of the rioting Roma and the big headline “Pogrom,” followed underneath by another big headline “Energy Imperialist,” referring to the EU, according to the Prime Minister of Finland. Next to it, in another special column dedicated to the Roma, the journalist asks “How Shall We Pay for the Bills of the Roma?” (ibid.) The repetition and ordering of the sentences, used by the author, aims to emphasise the backward nature of the Roma and their undeserved claims of discrimination, by means of applying well-established stereotypes.

Although having a nomadic spirit, the Roma also got used to electricity. Although being carefree merry rascals, their nerves are not made of steel and when their electricity is being cut off, they are capable of turning into ruins a whole town. Although being among the most discriminated against, they also get social benefits, have the right to vote, work, wheel and deal.

Why do they behave then like the metallurgic mastodon Kremikovtsi and yell: “We are not going to pay! We are not going to pay!?”

The answer is clear for the author – the lack of a well-developed policy for integrating the minorities. Such criticism seems to be not accepted by the government, however, as hinted by the column next to it, declaring the Prime Minister’s conviction that “[his] cabinet is [his] own business.” (ibid.)

An attempt is made to contrast and to set off against one another not only Roma and Bulgarians but also the

остатокот од етничките малцинства. Виктимизацијата на сиромашните бугарски семејства е прикажана во написот насловен како „Посиромашни се оние кои ги плаќаат сметките“. (*Труд*, фев. 20, 2002: 3) Текстот се стреми кон објективност со презентирањето на тешката состојба на две хипотетички бугарски и ромски семејства, во кои и двете имаат три деца, родителите од двете семејства подолго време се невработени. Прецизно пресметување е направено за семејните буџети на семејствата од различни извори, како што се повремени примања или работни места, коишто излегува дека се подеднакво ниски. Сепак, во завршниот дел е изјавено дека на Ромите им е подобро, бидејќи не плаќаат струја или вода (*ibid.*).²⁷ Натписот е типичен пример за вид на аргументација на извлекување на општи заклучоци, потпирајќи се на поединечен случај.

Сите Бугари, Турци и Помаци се сметаат за свесни и добри граѓани, кои ги извршуваат своите должности и не ги злоупотребуваат своите права, додека во исто време доброволно ги плаќаат сметките за Ромите (*Труд*, фев. 20, 2002: 1). За разлика од нив, Ромите можат да бидат претворени во лесно средство за кршење на етничкиот мир. (*ibid.*) Претходно, Турците беа сметани за таква закана. Сепак, турските лидери успеаа да изградат позитивна слика за малцинството во пост-комунистичкиот период, извлекувајќи симболичен статус на жртви од нивното искуство за време на таканаречениот „Процес на препород“ и „Големиот пат“²⁸ во осумдесетите, кога беа присилени да ги сменат нивните имиња или да ја напуштат земјата. Тие бараа од државата да ја признае својата вина и како што *Труд* информира (март, 18, 2002: 3), Потпретседателот на Владата побарал прошка за „Процесот на препород“ на христијанскиот празник *Прочка* (првата недела пред пост), кој е празник на простување на грешките од минатото.

rest of the ethnic minorities. The victimisation of poor Bulgarian families is stated in an article entitled “Poorer are Those Who Pay the Bills.” (*Trud*, Feb. 20, 2002: 3) The text aims at objectivity by presenting the plight of two hypothetical Bulgarian and Romani families, each having three children, in which both parents have been long-term unemployed. Precise calculation is made of the monthly budget of the families from different sources such as occasional benefits or jobs, which turn out to be equally low. Nevertheless, it is stated in the concluding part that the Roma are much better off as they don’t pay for electricity or water (*ibid.*).²⁷ The article is a typical example of a type of argumentation relying on a single case for drawing general conclusions.

All Bulgarians, Turks and Pomaks are seen as conscientious and good citizens, observing their obligations and not abusing their rights, while at the same time benevolently footing the bills of the Roma (*Trud*, Feb. 20, 2002, 1). In contrast, the Roma could be turned into an easy tool for breaking ethnic peace (*ibid.*). Previously, the Turkish minority was considered as being such a threat. Nevertheless, the Turkish leaders have managed to build a positive image of the minority in the post-communist period, drawing a symbolic status of victim from their experience during the so-called “Rebirth process” and the “Great Trip”²⁸ in the 80s, when they were forced to change their names or leave the country. They have demanded the state to acknowledge its fault and as *Trud* informs (March, 18, 2002: 3), the Vice President has asked pardon for the “Regeneration Process” at the Christian holiday *Sirni Zagovezni* (the first Sunday before lent), which is about forgiving past mistakes.

Медиумите ги прикажуваат Ромите како сериозни нарушувачи на општествениот мир, за разлика од имициот на етничките Турци или другите етнички малцинства. Еден натпис за итната потреба да се евакуираат бугарските семејства од Столипиново (*Труд*, фев. 27, 2002: 6), како контраст е ставен до фотографија на Министерот за надворешни работи Соломон Паси, кој е поканет на прослава на еврејско училиште. Опасноста од нарушување на етничкиот мир од страна на Ромите во блиска иднина е понатаму нагласена со објавувањето на слични проблеми во други градови од земјата, како Лом, Сливен и Софија (*Труд*, март 14, 2002: 7; фев. 20, 2002: 2; *Стандард*, фев. 21, 2002). Тензиите помеѓу Бугарите и Ромите ги влошија меѓуетничките тензии воопшто, иако не толку експлицитно во новинарскиот дискурс. Ова може да биде забележано од појавата на анти-семитски графити, појава претходно речиси непозната во Бугарија и од издигнувањето на екстремното право и нео-нацистичките ставови, со кои исто така изобилуваат деловите за коментар на изданијата на *Сега* и *Дневник* на интернет, не само по информациите за Ромите, туку и за сè што е поврзано со потфрлувањето на социјалната политика во земјата.

Прикажувањето на ромските немири во бугарскиот печат, потпирајќи се на голем број реторички и идеолошки средства, размножувајќи ги старите стереотипи и нагласувајќи ги новите негативни особини на малцинството, создаде натамошна паника за надвиснувачката закана од етнички немири. Најтиражниот весник на WAZ ја прикажува најдобрата илустрација на стратегијата на таблоидите за создавање на сликата за Ромите како етнички „Други“, како што претходно беа согледани како валкани, мрзливи, неписмени, безгрижни, водејќи паразитски начин на живот. Како и да е, етничките немири го нагласија чувството на опасност создадено од суро-

The press represents the Roma as seriously violating social peace, contrary to the image of the ethnic Turk and other ethnic minorities. An article on the urgent need to evacuate the Bulgarian families from Stolipinovo (*Trud*, Feb. 27, 2002: 6) is arranged next to a picture of the Foreign Minister, Solomon Pasi, invited to a celebration in a Jewish school as a means of contrast. The danger of violating ethnic peace by the Roma in the near future is further emphasised by publications about similar problems in other towns of the country, such as Lom, Sliven, and Sofia (*Trud*, March 14, 2002: 7; Feb. 20, 2002: 2; *Standard*, Feb. 21, 2002). The tensions between Bulgarians and Roma have exacerbated interethnic tensions in general, though not explicitly in newspaper discourse. This can be observed in the growth of anti-Semitic graffiti, a phenomenon previously almost unknown in Bulgaria, and the rise of extreme right and neo-Nazi attitudes, which are also abundant in the commentary sections of the Internet issues of *Sega* and *Dnevnik*, following not only information about Roma, but anything related to the failure of social policy in the country.

The representation of the Roma riots in the Bulgarian press relying on a number of rhetorical and ideological devices, the proliferation of old stereotypes and the emphasis on new negative traits of the minority, have created further panic of a pending threat by ethnic disturbances. The highest circulation newspapers of WAZ present the best illustration of tabloid strategies for creating the image of the Roma as an ethnic “Other,” as previously seen as dirty, lazy, illiterate, carefree, leading a parasitic existence. The ethnic riots, however, have highlighted the sense of danger created by cruel mutinous rebels, sponging on society, aiming to destabilise the state. Numerous comparisons with other places of ethnic discontent

вите, бунтовнички востаници, кои паразитираат на општеството, со цел да ја дестабилизираат државата. Бројни споредувања со други места на етничко незадоволство, создаваа слична непријатна слика за меѓуетничките односи во Бугарија. Реториката на револуционерниот дух од Националната преродба од 19 век е употребена за да се нагласат разликите во религиозното верување, што во сегашноста претставува опасност во случајот само на Ромите. Наспроти претходните стратегии на претставување, сликата за етничките Турци еволуираше и постигна позитивни конотации и чувство на каење заради неправедната политика на комунистичката држава. Причините за немирите беа отфрлени како апсурдни и без основа. Општиот впечаток кој се создаде беше впечаток на опасен етнички Друг и беспомошно и дискриминирано бугарското население.

Sega ги повторуваше главните црти на претставување на вознемирувањата во весниците на WAZ. Особено внимание е насочено кон „Циганската тактика“ за водење на „непријателството“ и на чувството на силна економска и политичка манипулација.

Сџандарџи ја нагласуваше постоечката паника, потпирајќи се на директни цитирања на властите и на бунтовниците, на воената реторика и претпоставката за ковање на заговор. Исто така, беше единствениот весник кој известуваше за степенот на незадоволство во другите ромски гета во земјата.

Демократија, *Република* и *Монитор* ја повторува истата шема за опасност која претстои и решението на полицијата и локалните власти за справување со проблемот. Висока емотивна обоеност е постигната во *Monitor* со цитирање на жртвите и бунтовниците и со нагласување на непријателството во последно време.

draw a similar dismal picture of interethnic relations in Bulgaria. The rhetoric of revolutionary spirit of the 19th century National Revival is employed to emphasise the difference in religious faith, which at present is seen as threatening in the case of the Roma alone. The image of the ethnic Turks, contrary to previous strategies of representation has evolved and achieved positive connotations and a sense of penitence for the unjust policies of the communist state. The reasons for the riots are denied as absurd and lacking objective grounding. The overall impression created is of a dangerous ethnic “Other” and a helpless and discriminated against Bulgarian population.

Sega repeats the general outlines of representation of the disturbances of the WAZ newspapers. Special attention is paid to the “Gypsy tactics” for conducting “hostilities” and the sense of strong economic and political manipulation.

Standart intensifies the existing panic by relying on direct quotations from authorities and the rebels, war rhetoric and an assumed idea of plotting. It is also the only newspaper reporting the degree of discontent in the other Roma ghettos in the country.

Demokratsia, *Republika* and *Monitor* repeat the same pattern of an imminent threat and the resolve on the part of the police and local authorities to tackle the problem. Heightened emotional colouring is achieved in *Monitor*, by directly quoting victims and rioters and emphasising the hostility of the latter.

Квалитетните весници (*Дневник* и *Капитал*) имаа двосмислен однос кон конфликтот. Од една страна, само *Kapital* обезбедува сериозни анализи за причините на немирот и дозволува изразување на поинакво гледиште. Сепак, пркосењето кон обидите за објективност, што е типична за таблоидната реторика и уредувањето на вестите на WAZ, подеднакво може да се најде и на страниците на *Капитал* и *Дневник*. Свкупниот впечаток е тој за општество разделено по етнички линии, повторувајќи слични сценарија за етнички раздор од други делови од светот.

На крај, може да биде заклучено дека видот на аргументација и реторичките алатки на бугарскиот печат во прикажувањето на ромските немири, не постигнаа само краткотрајни медиумски ефекти, како што се уредувањето и поставување на агендата со цел да се зголеми продажбата со сензационалистички средства. Сликата на Ромите беше конструирана со акумулирање на амбивалентни карактеристики на симулирана сиромаштија и жртви на дискриминација и недостаток од општествена интеграција. Оживувањето на митолошките рамки од отоманското минато и доброто однапред промислено знаење за психолошките механизми на етничките дискурси, мобилизираа колективен одговор од мнозинството и обид за дефинирање и насочување на природата на меѓуетничките односи.

5. Заклучок

Ова истражување се обиде да ги илустрира механизмите за креирање на доминантно гледиште во претставувањето на ромското малцинство во бугарските печатени медиуми. Фокусирајќи се на структур-

The quality press (*Dnevnik* and *Kapital*) has an ambiguous attitude towards the conflict. On the one hand, only *Kapital* provides for serious analysis of the reasons for the riot and allows for the expression of the alternative view. Nevertheless, to defy attempts at objectivity, a typically WAZ tabloid rhetoric and framing of the news can equally be found on the pages of *Kapital* and *Dnevnik*. The overall impression is of a society driven apart along ethnic lines, repeating similar scenarios of ethnic discordance in other parts of the world.

To sum up, it could be concluded that the type of argumentation, the rhetorical tools of the Bulgarian press in the representation of the Roma riots have achieved not only short-term media effects, such as framing and agenda setting, aiming to boost sales by means of sensationalism. The image of the Roma has been constructed by accumulating the ambivalent characteristics of the feigned poor and victim of discrimination and lack of social integration. The revival of mythological frameworks of the Ottoman past and a well-premeditated knowledge of the psychological mechanisms of ethnic discourses have mobilised collective response on the part of the majority and already attempt to define and direct the nature of interethnic relations.

5. Conclusion

The research has attempted to illustrate the mechanisms of creating the dominant view of representation of the Roma minority in the Bulgarian print media. Focusing on structural, discursive and ideological strategies, the con-

ните, дискурзивните и идеолошките стратегии, создавањето на негативна и пристрасна слика на Другиот беше интерпретиран како резултат од отсуство на доволни критериуми за новинарската етика и одговорност, од преовладувањето на преокупацијата со потрошувачка и функционирањето на механизмите на стереотипизирање, неправедно обвинување и стигматизирање. Покрај тоа, може да биде сфатено како стратегија за надминување на постоечките вознемирувања предизвикани од „Другиот“, кој за да се скроти, наложува институционализирани и когнитивни структури за дистанцирање и исклучување. Ова е парцијална, пристрасна и испревртена визија, која општо земено го порекнува особеното гледање на Другиот или дури на сегашноста, канализирајќи ја во препознатливи расистички дискурси.

Превод од англиски јазик: Елена Николовска

Белешки:

1. Меквеил (McQuail) го дефинира врамувањето како „начинот на кој содржината на вестите е типично оформена и ставена во контекст од страна на новинарите во некои познати рамки на упатување и во согласност со некои латентни структури на значењето“. (2000: 495) Тоа исто така го вклучува и ефектот врз публиките кои го прифаќаат дискурсот создаден од новинарите (ibid.).
2. Главните политички органи *Демократија* (орган на Обединетите демократски сили) и *Дума* (подоцна *Република*) (органот на Социјалистичката партија на Бугарија) се декларираат себеси како национални, а не политички дневни весници. Одбивањето на директна политичка сопственост на печатот беше согледано како создавање на слободен и независен печат. Сепак, Куран (Curran) и Ситон (Seaton) (1991: 1) размислувајќи за природата на британскиот печат, сметаат дека ова е

struction of the negative and biased image of the “Other” has been interpreted as the result of the absence of sufficient criteria for journalistic ethics and responsibility, of prevailing preoccupation with consumption and the functioning of mechanisms of stereotyping, scapegoating and stigmatisation. In addition, it can be perceived as a strategy for overcoming existing anxieties provoked by the “Other,” which in order to be tamed, necessitate institutionalised and cognitive structures of distancing and exclusion. This is a partial, biased, distorted vision, which denies, in general, the particular view of the “Other” or even of present, channeling it through familiar racist discourses.

Notes:

1. McQuail defines framing as “the way in which news content is typically shaped and contextualised by journalists within some familiar frame of reference and according to some latent structures of meaning.” (2000, 495) It also includes the effect on audiences, who adopt the discourse constructed by journalists (ibid.).
2. The main political organs *Demokratsia* (the organ of the United Democratic Forces) and *Duma* (later *Republika*) (the organ of the Bulgarian Socialist Party) declared themselves as national, not political dailies. The decline of direct political ownership of the press has been considered as contributing to the construction of the free and independent press. Nevertheless, Curran and Seaton (1991, 1) reflecting on the nature of the British press, consider that this is another ideological invention aiming to conceal the

само друга идеолошка инвенција со цел да се прикрие зголемената економска зависност на печатените медиуми.

- Идејата за „новиот“ бугарски печат прв пат беше употребена во 1990 год. и популаризирана од страна на голем број автори, меѓу кои и Ивајло Знеполски (Ivailo Znepolski) кој е еден од главните теоретичари за овој поим (Знеполски, 1997: 5). Според него, поимот беше креиран за да се направи видлива јасната граница меѓу „стариот“ државен печат, кој беше контролиран од врвот и идеолошки манипулиран за време на комунизмот и аспирациите за создавање на „нов“, плуралистички печат, ослободен од цензура и ориентиран кон потребите на пазарот. Сепак, за Знеполски (ibid.) терминот не значи квалитативна промена, туку промена во неговиот општествен, економски и политички статус. На некој начин, можеме да претпоставиме дека „новиот“ бугарски печат беше идеолошки пронајдок, за оправдување на интересите на оние на кои им служи. За Куран и Ситон, зависноста на печатот од пазарот е подеднакво одговорна за претпоставената девијација од професионалните практики и за злоупотребата на моќта на печатот (1991: 4). Дефинитивно пазарот одигра централна улога во изборот на формата и реториката на медиумското уредување. Комбинацијата на таканаречениот „хибриден“ (Spasov in Lozanov et al. eds. 2000: 112) печат беше успешна формула, комбинирајќи ги белезите на сериозен, квалитетен коментар со таблоидско внимание со забавното, љубопитното, скандалозното и катастрофалното. Нагласувањата на личното и сензационалното, што преовладуваа, често ставени во натписите на насловната страница или во насловите, предизвикаа тврдења дека дневниот печат е таблоидизиран. Таквата форма на известување може да биде интерпретирана како многу силна алатка за легитимизација на посакуваниот дискурс пред голема публика, како што смета Фиске (во Tompson, 1997: 47), додека таблоидното новинарство ги охрабрува скептицизмот и немањето верба, квалитетниот печат може да се смета за одговорен за создавање на субјект кој верува (ibid.).

increasing economic dependence of the print media.

- The notion of the “new” Bulgarian press has been first used in 1990 and popularised by a number of authors, among whom Ivailo Znepolski is one of its main theoreticians (Znepolsky, 1997, 5). According to him, it was created to make visible the clear boundary between the “old” state, centrally-controlled and ideologically manipulated press under communism and the aspirations towards creating a “new,” pluralistic, free of censorship and market-oriented press. Nevertheless, the term for Znepolsky (ibid.) does not signify a qualitative change, but rather a change in its social, economic and political status. In a sense, we could assume that the “new” Bulgarian press was an ideological invention, to justify the interests of those it serves. For Curran and Seaton, press market dependency is equally responsible for the assumed deviation from professional practices and the abuse of media power (1991, 4). The market has definitely played a central role in the choice and form and rhetoric of media framing. A successful formula has been the combination of the so-called “hybrid” press (Spasov in Lozanov et al. eds., 2000, 112), combining the features of the serious quality commentary with tabloid attention to the entertaining, curious, scandalous and disastrous. The prevailing emphasis on the personal and the sensational, often exposed on front-page articles or in the nature of construction of headlines, have provoked claims of the tabloidisation of the daily press. Such a form of presentation could be interpreted as a very strong tool for the legitimisation of the preferred discourse to a large audience, as according to Fiske (in Tompson, 1997, 47), while the tabloid journalism encourages skepticism and disbelief, quality press may be held accountable for creating a believing subject (ibid.).

4. Лансирањето на вестите наиде на силен отпор, особено од страна на Внатрешно македонската револуционерна организација (ВМРО).
5. Врховниот Форум на бугарските новинари изготви програма во која беше вклучено поминувањето на Законот за печат, на неговиот IX конгрес во февруари 1990 год. Сепак, во истата година, првите реакции против ваквиот закон се случува во печатот. Во 1991 год. прашањето за изготвување на Закон за печат повторно беше ставено во план (*Поглед*, бр. 25, јуни 26, 1991, *ibid.*)
6. Меквеил (McQuail) и Блумлер (Blumler) (1972 in Watson and Hill, 1993:197) го опишуваат создавањето на личен идентитет како еден од четирите основни потреби кои што се задоволени во конзумирањето на медиумите (таканаречената теорија на „употреба-и-задоволство“): општествени врски и заедништво, формација на идентитет, вредност и истражување на реалноста, обезбедување на информации, диверзија и бегство.
7. Студијата ги опфаќаше прикажувањата на Ромите во неколку дневни ведници (*Труд*, *24 Часа*, *Сегга*), квалитетните неделници *Култура* и *Капитал*, локалниот весник *Старозагорски Новини* како и локалните додатоци на *Труд* и *24 Часа* во периодот од декември 1997 год. до февруари 2000 год.
8. Познато е дека Евреите традиционално биле почитувани во бугарското општество и покрај постоењето на некои средновековни стереотипи кои подоцна биле позитивно деконструирани (Mutafchieva, 1994: 51).
9. Столипиново има приближно од 30 000 до 50 000 жители, според различни извори (*Дневник*, фев. 19, фев 20, 2002; *Труд*, фев 20, 2002: 3), кои се главно Роми, но има и Турци и Бугари.
4. The launching of the news met strong opposition, especially by the Internal Macedonian Revolutionary Organisation (VMRO).
5. The supreme Forum of the Bulgarian Journalists drafted a programme including the passing of a Press Law, at its IX Congress in February 1990. Nevertheless, in the same year, the first reactions against such a law occurred in the press (*ibid.*). In 1991 the question of drafting a Press Law was again put on the agenda (*Pogled*, #25, June 26, 1991, *ibid.*)
6. McQuail and Blumler (1972 in Watson and Hill, 1993, 197) describe the construction of personal identity as one of the four basic needs satisfied in media consumption (the so-called “uses-and-gratification” theory): social relations and companionship, identity formation, value and reality exploration, provision of information, diversion and escapism.
7. The study covered the representation of the Roma in several daily newspapers (*Trud*, *24 Chasa*, *Sega*), the weekly qualities *Kultura* and *Kapital*, the regional *Starozagorski Novini* as well as the regional supplements of *Trud* and *24 Chasa*, in the period December 1997-February 2000.
8. It is an acknowledged fact that Jews have traditionally been treated with great respect in Bulgarian society, despite the existence of some medieval stereotypes that have subsequently been positively deconstructed (Mutafchieva, 1994: 51).
9. Stolipinovo has approximately 30,000 to 50,000 inhabitants, according to different sources (*Dnevnik*, Feb. 19, Feb 20, 2002; *Trud*, Feb 20, 2002: 3), who are mainly Roma but also ethnic Turks and Bulgarians.

10. „Немири“ (24 Часа, фев. 20, 2002: 1); „Војна во Столипиново“ (ibid., 2-3), „Истребување во Пловдив“ (Труд, фев 20, 2002: 2, 2002: 1); „Ромска буна“ (ibid: 2); „Нов бунт во Столипиново“ (Труд, март, 14, 2002: 7); „Масовен бунт на Ромите во Столипиново“ (Сева, фев. 20, 2002); „Ромски бес поради исклучената струја“ (Дневник, фев. 19, 2002); „Истребувањата продолжија во центарот на Пловдив“ (Дневник, фев. 20, 2002).
11. На пример: „Роми од три градови се упатуваат кон градот на ридовите,“ „провалија и ограбија продавница,“ „нападнаа тролејбус“ (24 Часа, фев. 20, 2002: 1); „2000 луѓе фрлаат со камења на полициски автомобили, ограбуваат пиљари, заканувајќи се дека ќе дигнат во воздух бензинска станица“ (ibid.); „запален отпад,“ „планови да се блокира и запали железничката пруга“ (Труд, фев. 20, 2002: 2); „Блокиран централниот булевар ‘Независност’ и автопатот“, „нападнати три [...] куќи“, „нападнат е грчки автобус со камења и повредени се децата внатре“ (Дневник, фев. 20, 2002); „искршен автомобил на НЕКК“ (ibid.).
12. Исто така: „бесни Роми“, (Труд, фев. 20, 2002: 2-3); „разбеснети Роми“. (Стандарти, фев. 20, 2002)
13. Други разбеснети анонимни гласови од толпата викаа: „Ако тие не ни ја пуштат струјата, Пловдив ќе биде претворен во Авганистан и во споредба со нас, Талибанците ќе бидат како ангели.“ (Стандарти, фев. 20, 2002: 6)
14. Васил Левски (1837-1873) е еден од најголемите национални херои на Бугарија, нарекуван „апостол на слободата.“ Тој организирал револуционерна мрежа за ослободување од отоманското угнетување. Некои од неговите идеи, како оние за „чиста и света република“ и за „почитта за правата и слободите на секој поединец“, беа исклучително напредни во 19-от век во контекст на Отоманската империја.
10. “Riots” (24 Chasa, Feb. 20, 2002, 1); “War in Stolipinovo” (ibid., 2-3), “Pogrom in Plovdiv” (Trud, Feb 20, 2002, 2), 2002:1); “The Roma Rebel” (ibid., 2); “A New Roma Riot in Stolipinovo” (Trud, March, 14, 2002: 7); “A Mass-scale Riot of Roma in Stolipinovo” (Sega, Feb. 20, 2002); “Roma Rage in Plovdiv because of Disconnected Electricity” (Dnevnik, Feb. 19, 2002); “The Pogroms have Moved to the Centre of Plovdiv” (Dnevnik, Feb. 20, 2002).
11. For example: “Roma from Three Towns are Making for the Town of the Hills,” “broke into and plundered a shop,” “attacked the trolleybus” (24 Chasa, Feb. 20, 2002: 1); “2000 people shoot with stones police cars, plunder groceries, threaten to blow up a petrol station” (ibid.); “lit fires,” (ibid.); “intend to block railways and set on fire” (Trud, Feb. 20, 2002: 2); “Blocked the central boulevard ‘Independence’ and the ‘Thrace’ highway,” “stormed three [...] houses,” “attacked a Greek bus with stones and injured the children inside” (Dnevnik, Feb. 20, 2002); “broke a car of the NEC” (ibid.).
12. Also: “raging Roma,” (Trud, Feb. 20, 2002: 2-3); “enraged Roma.” (Standart, Feb. 20, 2002)
13. Other enraged anonymous voices from the crowd yell: “If they don’t switch on our electricity, Plovdiv will be turned into Afghanistan, and compared to us, the Taliban will be like angels.” (Standart, Feb. 20, 2002: 6)
14. Vassil Levski (1837-1873) was one of the greatest Bulgarian national heroes, called the “Apostle of Freedom” who organised a revolutionary network to overthrow the Ottoman oppression. Some of his ideas, such as that for “a Pure and Sacred Republic” and the “respect for the rights and the freedom of every individual” were extremely progressive for the 19th century in the context of the Ottoman Empire.

15. Симеон Саксбурготски, сегашниот премиер на Бугарија.
16. Лидерот на партијата на турското малцинство „Движење за правата и слободите“ (ДПС).
17. Едни од градовите со доминантно етничко турско население.
18. ТВ емисијата беше емитувана од студентите во раните 90-ти и се здоби со огромна популарност. Голем број години со својата политичка сатира беше влијателен коректив на политичкиот живот, често создавајќи сериозни скандали. *Ku-Ku* и подоцна *Каналеџо* разви свој бизнис за забава, по што екипата се подели на два дела и произведоа две програми: *Каналеџо* и *Хашове*. „Хашове“ („Бунтовници“) е збор кој исто така му припаѓа на периодот од Националната преродба и се однесува главно на бугарските револуционери кои живеат во прогонство. ТВ емисијата повеќе не постои. Неговата водечка фигура, Славеј Трифунов сега има свое ток шоу на Мурдочовата БТВ.
19. „Слобода или смрт!“ беше една од паролите на бунтовниците на Националната преродба и на Априлското востание од 1876 год., напишана на нивните знамиња. „Слобода или херојска смрт“ беше исто така употребувана од страна на еден од најголемите бугарски револуционери и поети, Христо Ботев (1848-1876) во неговата позната песна „На разделба“ (1868).
20. Една од најпопуларните фигури во Бугарија, создавајќи имиџ на „добар полицаец“ во американски стил и е доказ за ефикасноста на полицијата во наметнување на законот и редот.
21. 19 Февруари е денот на комеморација на херојската смрт на Васил Левски.
22. Бројните сателитски чинии се типична глетка во Столипиново, кое е сочинето од турско население или нас-
15. Simeon Saxe-Coburg-Gotha, the present Prime Minister of Bulgaria.
16. The leader of the Turkish minority party “Movement for Rights and Freedoms (MRF).”
17. Some of the towns in Bulgaria with predominantly ethnic Turkish population.
18. The TV show was launched by students in the early 90s and gained extreme popularity. For a number of years its political satire was an influential corrective to political life, often creating serious scandals. *Ku-Ku* and later *Kanaletto* developed their own entertainment business, after which the staff split into two and produced two new programmes: *Kanaletto* and *Hashove*. “Hashove” (“Rebels”) is a word also belonging to the period of the National Revival, applied mainly to the Bulgarian revolutionaries living in exile. The TV show no longer exists. Its leading figure, Slavi Trifonov, has his own talks show on Murdoch’s BTV.
19. “Freedom or death!” was one of the slogans of the rebels of the National Revival and the April uprising of 1876, written on their flags. “Freedom or death heroic” was also used by one of the greatest Bulgarians revolutionaries and poets, Christo Botev (1848-1876) in his famous poem “On Parting” (1868).
20. One of the most popular political figures in Bulgaria, creating an image of an American-style “good cop” and attesting to the efficiency of the police in imposing law and order.
21. February 19th is a day for commemorating the heroic death of Vassil Levski.
22. The numerous satellite dishes are a typical sight in Stolipinovo, which has a great number of population with a Turk-

еление кои има турска периферна свест. Тие се средство за одржување на контактот со земјата за која се претпоставува дека од неа потекнуваат. Сателитската чинија е важен дел од создавањето на идентитетот, затоа се смета за основна потреба, дури и во услови на крајна беда. Бидејќи сателитските чинии се прилично скапи во Бугарија, нивното поседување често се смета за знак за богатство.

23. Ова е очигледно од употребата на насловите со директно цитирање на полициските власти: „Нема да дозволиме немири“ (*Труд*, фев. 20, 2002: 3) или „Полицијата во Пловдив е спремна да ги задуши немирите“ (*Труд*, фев. 26, 2002).
24. Унијата на демократски сили (УДС) беше главната опозиција на Социјалистичката партија на Бугарија во годините по 1989 год. и ја изгуби моќта веднаш по доаѓањето на партијата на Симеон II, Националното движење Симеон II (НДСВ), на политичката арена на изборите во 2001 год.
25. Направена е алузија на филмот „Табор уководит в небо“ („Циганскиот камп лега на небо“) (СССР/Молдавија, 1976, реж. Емил Лотиану). Филибе е еден од старите и популарните места во Пловдив по 14-от век, кога градот беше освоен од Отоманските Турци. Бил наречен Филипополис по Филип II Македонски, таткото на Александар Велики во 432 год. пред нашата ера.
26. „Ѓаур“ (од турски јазик) значи „неверник“ на муслиманската религија. Ова беше еден од начините на кои османските Турци му се обраќале на покореното население во Османската Империја. Терминот има силна негативна конотација во бугарскиот јазик.
27. Варијантата од истиот натпис на интернет е малку поинаква. Во неа се имплицира дека ромското семејство можело да заработи многу повеќе пари, ако главата на семејството не одбивала да работи на проект за пошумување.

ish or Turkish preferred peripheral consciousness. They are a means of maintaining contact with the assumed country of origin. The satellite dish is an important element in the construction of identity and therefore is considered a basic necessity, even in conditions of utmost penury. As satellite dishes are quite expensive in Bulgaria, their possession is often seen by the majority as a sign of affluence.

23. This is evident from the use of headlines, directly quoting police authorities: “We Will not Allow Disturbances” (*Trud*, Feb. 20, 2002: 3) or “The Police in Plovdiv Ready to Quell the Riots” (*Trud*, Feb. 26, 2002).
24. The UDF have been the main opposition to the Bulgarian socialist party in the years after 1989 and lost power only after the advent of Simeon II’s party, the National Movement Simeon II (NDSV), on the political arena at the elections in 2001.
25. An allusion is made to the film “Tabor Ukhodit v Nebo” (“The Gypsy Camp Flies in the Skies”) (USSR/Moldova, 1976, dir. Emil Lotianu). Filibe is one of the old and popular designations of the town of Plovdiv after the 14th century, when the town was conquered by the Ottoman Turks. Named Philipopolis after Philip II of Macedonia, father of Alexander the Great, in 432 B.C.
26. “Giaour” (from Turkish) means an “infidel” of the Muslim religion. This was one of the ways the Ottoman Turks addressed the dependent population in the Ottoman Empire. The term has achieved strongly negative connotations in Bulgarian language.
27. The Internet variant of the same article is slightly different. It is implied that the Roma family could have earned much more money, had it not been for the refusal of the head of the family to work in a project on afforestation.

28. Комунистичката партија спроведе политика на асимилирање на етничките Турци во Бугарија со промена на нивните турско-арапски имиња со бугарски во периодот од 1984 до 1985 год. Ова водеше кон бран на протести на турското малцинство и подоцна до нивен масовен егзодус во Турција во 1988 год. Двата процеса со почит беа наречени, соодветно „Процес на преродба“ и „Големиот пат“.

28. The communist party conducted an assimilationist policy of the ethnic Turkish population in Bulgaria by changing their Turkic –Arabic names with Bulgarian in 1984-1985. This led to a wave of protests of the Turkish minority and to the subsequent mass exodus in 1988 to Turkey. The two processes were called respectively the “Rebirth Process” and the “Great Trip”.

Библиографија:

Алфандари, Е. 2000. *Журналистичките меѓу слободата на зборовите и социјалната одговорност*. Софија: „Проф. Марин Дринов“ Тилиа.

Bauman, Z. 1991. *Modernity and Ambivalence*. Cambridge: Polity Press.

Bhabha, H. 1990. *Nation and Narration*. London: Routledge.

_____. 1994. *The Location of Culture*. London: Routledge.

Brunnbauer, U. and Grandits, H. 1999. “Analyses. Media in Southeast Europe.” Available at: <http://www-gewi.kfunigraz.ac.at/csbsc/gude/Media.htm>. (Accessed Jan. 1, 2002).

Brunner, N. S. et. al. 2000. *Media and War*. Zagreb and Belgrade: Centre for Transition and Civil Social Research, Agency Argument.

Cottle, S ed. 2000. *Ethnic Minorities and the Media*. Buckingham, Philadelphia: Open University Press.

Curran, J. and Seaton, Y. 1991. 4th ed. *Power without Responsibility*. London: Routledge.

Dijk, T. van. 1993. *Elite Discourse and Racism*. Newbury Park, California: Sage.

Dijk, T. van. 1998. “Critical Discourse Analysis.” Available at <http://www.lun.uva.nl/~teun/cda.htm>.

Downey, J. 1998. “Full of Eastern Promise? Central and Eastern European Media after 1989” In *Electronic Empires, Global Media and Local Resistance*. Edited by D. K. Thussu. London: Arnold, 47-61.

References:

Alfandari, E. 2000. *Zhurnalisticite mezhdu svobodata na slovoto i sotsialnata otgovornost* (Journalism between the Freedom of Speech and Social Responsibility.) Sofia: “Prof. Marin Drinov Publishers”, TILIA.

Bauman, Z. 1991. *Modernity and Ambivalence*. Cambridge: Polity Press.

Bhabha, H. 1990. *Nation and Narration*. London: Routledge.

_____. 1994. *The Location of Culture*. London: Routledge.

Brunnbauer, U. and Grandits, H. 1999. “Analyses. Media in Southeast Europe.” Available at: <http://www-gewi.kfunigraz.ac.at/csbsc/gude/Media.htm>. (Accessed Jan. 1, 2002).

Brunner, N. S. et. al. 2000. *Media and War*. Zagreb and Belgrade: Centre for Transition and Civil Social Research, Agency Argument.

Cottle, S ed. 2000. *Ethnic Minorities and the Media*. Buckingham, Philadelphia: Open University Press.

Curran, J. and Seaton, Y. 1991. 4th ed. *Power without Responsibility*. London: Routledge.

Dijk, T. van. 1993. *Elite Discourse and Racism*. Newbury Park, California: Sage.

Dijk, T. van. 1998. “Critical Discourse Analysis.” Available at <http://www.lun.uva.nl/~teun/cda.htm>.

Downey, J. 1998. “Full of Eastern Promise? Central and Eastern European Media after 1989” In *Electronic Empires, Global Media and Local Resistance*. Edited by D. K. Thussu. (London: Arnold). 47-61.

- Dyer, R. 1996. "The Role of Stereotypes." In *Media Studies Reader*. Edited by P. Morris and Thornton, S. 2nd ed. Edinburgh: Edinburgh University Press, 245-251.
- Филева, П. 1997. *Икономика на средствата за масова комуникация*. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“.
- Georgieva, N. 2000. "The Politics of Representation of the Roma Minority in the Bulgarian Printed Media (Dec. 1997–2000)." Unpublished conference paper presented at the Third International Conference for Research in European Studies "Voneshta Voda", Veliko Turnovo, May 2000.
- Hall, St. 1996. "Encoding and Decoding." In *Media Studies Reader*. Edited by P. Morris and S. Thornton. 2nd ed. Edinburgh: Edinburgh University Press, 51-62.
- _____, and Jefferson, T. 1993. *Resistance through Rituals: Youth Sub-Cultures in Post-War Britain*. London: Routledge.
- Kellner, D. 1995. *Media Culture: Cultural Studies, Identity and Politics between the Modern and the Postmodern*. London: Routledge.
- Лижежа, Ж.-П., 1994. *Роми, цигани, чергари*. София: Съвет на Европа.
- Лозанов, Г. Деянова, Л., Спасов, О. 2000. *Медии и преход*. София: Център за медино развитие.
- McQuail, D. 2000. *McQuail's Communication Theory*. 4th ed. London and Thousand Oaks: Sage.
- Stevenson, N. 1995. *Understanding Media Cultures*. London: Sage.
- Tester, K. 1994. *Media, Culture and Morality*. London: Routledge.
- Thussu, D. K. ed. 1998. *Electronic Empires - Global Media and Local Resistance*. London: Arnold.
- Tompson 1997. *Media and Cultural Regulation*. The Open University.
- Василева, М. М. 2000. *Масмедийте във Великобритания и Съединените Щати*. София: Издателство „Полис.“
- Watson, J. and Hill, A. 1993. *A Dictionary of Communication and Media Studies*. London: Arnold.
- Dyer, R. 1996. "The Role of Stereotypes." In *Media Studies Reader*. Edited by P. Morris and Thornton, S. 2nd ed. Edinburgh: Edinburgh University Press, 245-251.
- Fileva, P. 1997. *Ikonomika na sredstvata za masova komunikatsiya. (Economics of the Mass Media.)* Sofia: University Publishing House St. Climent Ohridski.
- Georgieva, N. 2000. "The Politics of Representation of the Roma Minority in the Bulgarian Printed Media (Dec. 1997–2000)." Unpublished conference paper presented at the Third International Conference for Research in European Studies "Voneshta Voda", Veliko Turnovo, May 2000.
- Hall, St. 1996. "Encoding and Decoding." In *Media Studies Reader*. Edited by P. Morris and S. Thornton. 2nd ed. Edinburgh: Edinburgh University Press. 51-62.
- _____, and Jefferson, T. 1993. *Resistance through Rituals: Youth Sub-Cultures in Post-War Britain*. London: Routledge.
- Kellner, D. 1995. *Media Culture: Cultural Studies, Identity and Politics between the Modern and the Postmodern*. London: Routledge.
- Liegeois, J.-P. 1994. *Romi, tsigani chergari. (Roma, Gypsies and Travellers.)* Sofia: the Council of Europe.
- Lozanov, G., Deyanova, L., Spassov, O. 2000. *Medii i prehod. (Media and Transition.)* Sofia: Centre for Media Development.
- McQuail, D. 2000. *McQuail's Communication Theory*. 4th ed. London and Thousand Oaks: Sage.
- Stevenson, N. 1995. *Understanding Media Cultures*. London: Sage.
- Tester, K. 1994. *Media, Culture and Morality*. London: Routledge.
- Thussu, D. K. ed. 1998. *Electronic Empires - Global Media and Local Resistance*. London: Arnold.
- Tompson 1997. *Media and Cultural Regulation*. The Open University.
- Vassileva, M. 2000. *Masmediite vav Velikobritaniya i Sae-dinenite Shtati. (The Mass Media in Great Britain and the U.S.A.)* Sofia: Polis Publishers.
- Watson, J. and Hill, A. 1993. *A Dictionary of Communication and Media Studies*. London: Arnold.

Знеполски, И. 1997. *Новата преса и прехода*. София. Издателство „Гражданин.“
Bulgarian Media Coalition. Available at <http://www.media-tor.online.bg>.
Bulgarian Media Knowledge 1996. An annual publication for media and journalism of “Balkanmedia”, Sofia.
 “Media Law.” *Official Gazette* # 138, Nov. 24, 1998, 1-16.
Minorities in Southeast Europe. Roma of Bulgaria. Aug. 2000. Centre for Documentation and Information on Minorities in Europe-Southeast Europe (CEDIME-SE). Available at <http://www.greekhelsinki.gr/pdf/cedime-se-bulgaria-roma.doc>.

Статии од дневни весници

Георгиева, С. „Настана медиен батак.“ („Се случи медиумска збрка“) *Дневник*, 21 фев., 2002.
 Кирјаков, Д. „Съдът блокира избора на нов член на СЕМ“ („Судот ги блокира изборите за нов член на СЕМ“) *Дневник*, 19 фев., 2002.
 Мичева, К. „Медии и митове.“ („Медиуми и митови“) *Култура*, 4 авг. 2002.
 Попова, В. „От всичко в државата за нас нај – важна е телевизията“ („Од сè во државата за нас е најважна телевизијата“) *Капитал*, септ. 2001.
 „Бързата работа срам за медијната комисија.“ („Брзата работа срам за Комисијата за медиуми.“) *Капитал*, бр. 14, окт. 2001.
 „Медијниот закон – бързи, смели, срџни“ („Законот за медиуми – брзи, храбри, вешти.“) *Капитал*, бр. 43, окт. 2001.
 „А синиот екран е вече жълт.“ („И синиот екран веќе е жолт“) *Капитал*, бр. 6, фев. 2002.
 „Ако имаше истинска конкуренција вестниците щяха да са печеливши.“ („Ако постоеше вистинска конкуренција весниците ќе правеа профит.“), *Капитал*, бр. 6, фев. 2002.
 „И НДСВ влијае върху медиите.“ („И НДСВ ги контролира медиумите.“) *Капитал*, бр. 10, март 2002.

Znepolski, I. 1997. *Novata presa i prehoda*. (*The New Press and the Transition*.) Sofia: Grazhdanin Publishers.
Bulgarian Media Coalition. Available at <http://www.media-tor.online.bg>.
Bulgarian Media Knowledge 1996. An annual publication for media and journalism of “Balkanmedia”, Sofia.
 “Media Law.” *Official Gazette* # 138, Nov. 24, 1998, 1-16.
Minorities in Southeast Europe. Roma of Bulgaria. Aug. 2000. Centre for Documentation and Information on Minorities in Europe-Southeast Europe (CEDIME-SE). Available at <http://www.greekhelsinki.gr/pdf/cedime-se-bulgaria-roma.doc>.

Newspaper Articles

Georgieva, S. “Nastana medien batak.” (“A New Media Mess.”) *Dnevnik*, Feb. 21, 2002.
 Kiryakov, D. “Sadat blokira izbora na nov chlen na SEM.” (“The Court Blocks the Election for a New Member of SEM.”) *Dnevnik*, Feb. 19, 2002.
 Micheva, K. “Medii i mitove.” (“Media and Myths.”) *Kultura*, Aug. 4, 2002.
 Popova, V. “Ot vsichko v darzhavata za nas nai-vazhna e televiziyata.” (“Television is Most Important for Us in the State.”) *Kapital*, Sept. 2001.
 “Barzata rabota sram za mediinata komisiya.” (“Completing Work Quickly is a Shame for the Media Committee.”) *Kapital*, #14, Oct. 2001.
 “Mediiniyat zakon – barzi, smeli, srachni” (“The Media Law: Expedient, Brave and Skilful.”) *Kapital*, #43, Oct. 2001.
 “A siniyat ekran e veche zhalt.” (“And the Blue Screen is Already Yellow.”) *Kapital*, #06, Feb. 2002.
 “Ako imashe istinska konkurenciya vestnitsite shtyaha da sa pechelivshi.” (“Had There Been Real Competition The Newspapers Would Have Made A Profit.”), *Kapital*, #06, Feb. 2002.
 “I NDSV vliyaе varhu mediite.” (“NDSV also exerts Control over the Mass Media.”) *Kapital*, # 10, March 2002.

- „Започна нова битка за контрола над медиите.“ („Започна нова битка за контрола над медиумите.“), *Дневник*, 11 фев., 2002.
- „Медийният съвет потъна в скандали и правен хаос.“ („Советот за медиуми потона во скандали и правен хаос.“), *Дневник*, 20 фев., 2002.
- „Коалиция за България – СЕМ е извън закона.“ („Коалиција за Бугарија – СЕМ е нелегален.“), *Дневник*, 21 фев., 2002.
- „И НДСВ влияе върху медиите“, *Капитал*, бр. 10, март 2002.
- „Българските медии са подложени на натиск.“ (Бугарските медиуми се под притисок.) *Капитал*, бр. 13, април, 2002.
- „Всекидневниците на ВАЦ с 38,5% от рекламния обем“ („Дневните весници на ВАЦ имаат 38.5% од рекламниот пазар.“) *Капитал*, бр. 14, април 2002.
- „Ще отвърне ли БНТ на удара?“ (ќе одговори ли БНТ на нападот?) *Култура* бр. 23, јули, 2000.
- „Ничия земя 5. Медиите.“ (Ничија земја 5. Медиумите.) *Култура*, бр. 07, фев. 22, 2002.
- „Симеон шокиран от Франция, тревожи се за България.“ (Симеон шокиран од Франција, се вознемирува заради Бугарија) *Сега*, 23 април, 2002.
- „Българската Медийна Коалиция е срещу медиен закон.“ (Бугарската коалиција на медиуми сред Закон за медиуми) *Сега*, 29 јули, 2002.
- „Бин Ладен тренирал терористи в България.“ (Бин Ладен обучувал терористи во Бугарија) *Стандард*, 25 септ., 2001.
- „Romani and Traveller Media in Europe.“ (Ромите и патувачките медиуми во Европа) *Roma Rights*, бр. 4, 2001, 73-80.
- „Етническите предрасъдъци.“ („Етничките предрасуди.“) *Zhitan*, септ. 1998, 10-11.
- „Zapochva nova bitka za kontrola nad mediite.“ („A new Battle Starts for the Control over the Media.“), *Dnevnik*. Feb. 11, 2002.
- „Mediiniyt savet potana v skandali i praven haos.“ („The Media Council Overwhelmed By Scandals and Legal Chaos.“), *Dnevnik*, Feb. 20, 2002.
- „Koalitsiya za Bulgaria; SEM e izvan zakona.“ („Coalition for Bulgaria: CEM is Illegal.“), *Dnevnik*, Feb. 21, 2002.
- „I NDSV vliyaе varhy mediite.“ („NDSV Also Exerts Control Over the Media.“), *Kapital*, #10, March, 2002.
- „Balgarskite medii sa podlozheni na natisk.“ („The Bulgarian Mass Media Act Under Pressure.“) *Kapital*, #13, April, 2002.
- „Vsekidnevniitsite na WAZ s 38.5% ot reklamniya obem.“ („The Newspapers of WAZ Have 38.5% of the Advertising Market.“) *Kapital*. #14, April 2002.
- „Shte otvarne li BNT na udara?“ („Is BNT Going to Respond to the Attack?“) *Kultura* #23, July, 2000.
- „Nichiya zemia 5. Mediite.“ („No Man’s Land 5. The Media“.) *Kultura*, #07, Feb. 22, 2002.
- „Simeon Shocked by France, Worried about Bulgaria.“ *Sega*, April 23, 2002.
- „The Bulgarian Media Coalition is Against a Press Law.“ *Sega*, July 29, 2002.
- „Bin Laden Trained Terrorists in Bulgaria.“ *Standart*, Sept. 25, 2001.
- „Romani and Traveller Media in Europe.“ *Roma Rights*, #4, 2001, 73-80.
- „Etnicheskite predrasdadatsi.“ („Ethnic Prejudices.“) *Zhitan*, Sept. 1998, 10-11.

Студии на случај: Медиумски извори

Капитал, неделен магазин, Софија, Бугарија
Демократија, дневен весник, Софија, Бугарија
Дневник, дневен весник, Софија, Бугарија
Монитор, дневен весник, Софија, Бугарија
Република, дневен весник, Софија, Бугарија
Сега, дневен весник, Софија, Бугарија
Стандарти, дневен весник, Софија, Бугарија
Труд, дневен весник, Софија, Бугарија
24 часа, дневен весник, Софија, Бугарија

Case Study: Newspaper Sources

Capital, (Capital), weekly newspaper, Sofia, Bulgaria
Demokratisa, (Democracy), daily newspaper, Sofia, Bulgaria
Dnevnik (Daily), daily newspaper, Sofia, Bulgaria
Monitor, (Screen), daily newspaper, Sofia, Bulgaria
Republika, (Republic), daily newspaper, Sofia, Bulgaria
Sega, (Now), daily newspaper, Sofia, Bulgaria
Standart, (Standard), daily newspaper, Sofia, Bulgaria
Trud, (Labour), daily newspaper, Sofia, Bulgaria
24 Chasa, (24 Hours), daily newspaper, Sofia, Bulgaria